

KADMER

Kadın ve Aile
Uygulama ve
Araştırma Merkezi

Bülten · Şubat 2021

İlk sayısını yayınladığımız bu bülten, HKÜ KADMER' in yayın organı olarak aile ve kadın sorunlarına dikkat çekmek ve farkındalık oluşturmak amacı taşımaktadır. Konuları ele alma biçimi, tamamlayıcı, yapıcı ve onarıcı bir bütünsellik izlemektir. Bu yolla toplumsal ve kültürel bütünlük hedeflenmektedir. Toplumun temel kurumu ve bireyin en zengin yaşam alanı olan aile ekosistemindeki deformasyonların, kadın ve aile bireylerine yansımalarının tespiti ile bir kısım bilinmezliklerin aydınlatacağı görüşü genel kabul görmektedir.

KADMER, çalışmaları ile tarafların sorun çözme isteğini harekete geçirme, çözüm yollarını gösterme, yapabilirlikleri hissettirme ve ortak dilin gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Sosyal sorunlar, insan ve toplum kaynaklıdır. Bedelini yine insan ve toplum öder. Çözümleri de ancak ve yine aynı kaynaklara bağlıdır. Dolayısıyla insanoğlu ürettiği soruları çözme iradesine de sahiptir. Bu açıdan çözüm iradesi, doğru teşhis ve doğru yöntemler ile birleştiğinde çözülemeyecek bir sorun kalmayacaktır. KADMER, doğru teşhis ve doğru yöntem arayışlarına bilimsel ve sosyal katkı sağlamayı, uygulama boyutu ile de güçlendirmeyi hedeflemektedir. İlk sayımızda; kadına yönelik dijital şiddet, ailenin kültürel kodları, kadına yönelik aile içi şiddet ve İstanbul Sözleşmesi, endüstri 4.0 ve kadın istihdamı, kadınların girişimciliğine dair sorunlar, kadın emeğinin görünürlüğü gibi konular ele alınmıştır. Bu bültenle ve devamında aile ile kadın konusundaki görüş ve düşünce platformunun sürekliliği sağlanacaktır.

Bültenin hazırlanmasında editör yardımcılarımız Dr. Öğretim Üyesi Eda DİNERİ 'ye ve Dr. Öğretim Üyesi Zeynep KÖSE'ye teşekkür ederiz. Bizi cesaretlendiren ve çalışmalarımızı kolaylaştırarak daha birçok faaliyet yapmamızın önünü açacak olan Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Türkay Dereli'ye de şükranlarımızı sunarız.

Saygılarımla

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

Editör

Kültürümüzde kadının önemli bir toplumsal değeri ve yeri varken sizce son dönemlerde bu değerlerde bir aşınma görüyor musunuz?

Toplumsal değerlerde bir aşınma ile birlikte toplumsal yaşayışta meydana gelen değişikliklerin olumsuz etkileri demek daha doğru olur inancındayım.

Evet haklısınız, Türk kültüründe aileyi oluşturan temel unsurlardan biri kadındır. Ailenin kendi arasında sürdürdüğü birliktelik toplum için önemli bir etkidir. Çünkü aile iyi olursa toplum, toplum iyi olursa da devlet uzun süre ayakta kalacaktır. Bununla birlikte kültürümüzde kadın, aile içerisinde gördüğü önem kadar sosyal hayatta ve devlet yönetiminde de değer görmüştür.

Ülkemizde Cumhuriyet döneminin başında ve günümüze ulaşan süreçte de hem kanunlarla tanınan haklar hem de uygulamadaki bazı problemlerin çözülmesi anlamında toplumsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için önemli adımlar atıldığını söylemek doğru olur

kanısındayım. Ancak süreç çok dinamik bir süreç ve bu dinamik süreçte her zaman çözülmesi ya da farkındalık oluşturulması gereken toplumsal bazı problemler oluşabiliyor. Bu anlamda ilgili kurumların ve bu konuda mücadele veren sivil toplum örgütlerinin çalışmaları ile mevcut ve çıkabilecek tüm sorunların da önümüzdeki süreçte çözüme kavuşacağına inanıyorum.

Dünyanın birçok ülkesinin aksine, kadına verilen değer toplumumuzda daha sağlam temellere bağlanmıştır. Hem dini, hem ahlaki hem de kültürel açıdan kadının değeri, gücü, topluma katkısı birçok ülkeye örnek olmuştur.

Sizce çocuğun yetiştirilmesinde anne ve babanın rolleri farklılaşıyor mu?

Bana göre annenin de babanın da çocuğun yetiştirilmesinde ayrı ayrı elzem olan yönleri var. Anne ve babalar, çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde doğrudan etkili ve birbirlerinden bağımsız etkilere sahipler. Annenin de, babanın

da yaradılış özellikleri gereği çocuklarının gelişiminde alacakları farklı roller var. Ama bu roller birbirine baskın değil uyumlu olmalı ki çocuk gelişiminde bir denge oluşabilsin. Bu dengeyi aile olarak kaybetmemek gerekiyor.

Çocuklar ilk olarak anne ve babayı rol model alırlar. Dolayısıyla toplum olarak beklenen güzel davranışlar, güzel ahlak, sorumluluk bilinci ve iyi alışkanlıklar hususunda anne ve baba ilk ve en etkili örnektir.

Hepimiz çocuklarımızın güzel ahlaklı, akıllı, başarılı, sevilen, inanchı, merhametli, vatanına milletine, ailesine hayırlı evlatlar olmasını diliyoruz. O zaman bunu anne ve baba rollerinde geçirmeliyiz ki, beklentilerimiz karşılığını bulsun.

Toplumda ve ailede kadının değerinin daha fazla fark edilmesi için neler yapılmalıdır?

Değerler eğitimi aile başlar, okul ve toplumla devam eder. Bana göre toplumsal hayatın şekillenmesi buna bağlıdır. Bütün enstrümanların doğru bilinçle amaç uygun kullanılmalıdır.

En basitinden evde anneye, eş ve kız çocuğuna değer vermekle başlanmalıdır. Çünkü değerli hisseden anne merhametli evlatlar yetiştirir.

Kadın erkek kavramına bakılmaksızın insanın değerli olduğu vurgusu ile yetişen çocuklar sağlıklı duygusal yapıya kavuşacaktır. Üstünlük, cinsiyetçilik, şiddet her koşulda ve mekânda kabul edilmez unsur olarak çocuk yaşta hayatın bütününe yayılmalıdır.

“Çocuğun terbiyesi artık ebeveynlerden toplum, medya, arkadaş gruplarının eline geçti” düşüncesi hakkında neler dersiniz?

Bana göre bu çok iddialı bir düşünce olur. Günümüzde sosyal iletişim ve kitle iletişim araçlarının etki gücünün daha da arttığı bir gerçek. Ancak bu ailenin işlevini azaltmıyor. Ben, çocuklarıyla iletişimini koparmayan ve iletişim araçları ile uyumlu bir eğitim süreci benimseyen ailelerin bu dönemde daha iyi bir konumda olacağını düşünüyorum. Evladiyla kaliteli zaman geçiren ve duygusal bağını mümkün olduğu kadar koparmayan anne-babalar çocuklarına daha iyi terbiye verme gücüne sahip olabilirler.

Kültürümüzde kadının önemli bir toplumsal değeri ve yeri varken sizce son dönemlerde bu değerlerde bir aşınma görüyor musunuz?

Toplumsal değerlerde bir aşınma ile birlikte toplumsal yaşayışta meydana gelen değişikliklerin olumsuz etkileri demek daha doğru olur inancındayım. Evet haklısınız, Türk kültüründe aileyi oluşturan temel unsurlardan biri kadındır. Ailenin kendi arasında sürdürdüğü birliktelik toplum için önemli bir etkidir. Çünkü aile iyi olursa toplum, toplum iyi olursa da devlet uzun süre ayakta kalacaktır. Bununla birlikte kültürümüzde kadın, aile içerisinde gördüğü önem kadar sosyal hayatta ve devlet yönetiminde de değer görmüştür. Ülkemizde Cumhuriyet döneminin başında ve günümüze ulaşan süreçte de hem kanunlarla tanınan haklar hem de uygulamadaki bazı problemlerin çözülmesi anlamında toplumsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için önemli adımlar atıldığını söylemek doğru olur kanısındayım. Ancak süreç çok dinamik bir süreç ve bu dinamik süreçte her zaman çözülmesi ya

da farkındalık oluşturulması gereken toplumsal bazı problemler oluşabiliyor. Bu anlamda ilgili kurumların ve bu konuda mücadele veren sivil toplum örgütlerinin çalışmaları ile mevcut ve çıkabilecek tüm sorunların da önümüzdeki süreçte çözüme kavuşacağına inanıyorum. Dünyanın birçok ülkesinin aksine, kadına verilen değer toplumumuzda daha sağlam temellere bağlanmıştır. Hem dini, hem ahlaki hem de kültürel açıdan kadının değeri, gücü, topluma katkısı birçok ülkeye örnek olmuştur.

Sizce çocuğun yetiştirilmesinde anne ve babanın rolleri farklılaşıyor mu?

Bana göre annenin de babanın da çocuğun yetiştirilmesinde ayrı ayrı elzem olan yönleri var. Anne ve babalar, çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde doğrudan etkili ve birbirlerinden bağımsız etkilere sahipler. Annenin de, babanın da yaradılış özellikleri gereği çocuklarının gelişiminde alacakları farklı roller var. Ama bu roller birbirine baskın değil uyumlu olmalı ki çocuk gelişiminde bir denge oluşabilsin. Bu dengeyi aile olarak kaybetmemek gerekiyor.

Çocuklar ilk olarak anne ve babayı rol model alırlar. Dolayısıyla toplum olarak beklenen güzel davranışlar, güzel ahlak, sorumluluk bilinci ve iyi alışkanlıklar hususunda anne ve baba ilk ve en etkili örnektir. Hepimiz çocuklarımızın güzel ahlaklı, akıllı, başarılı, sevilen, inançlı, merhametli, vatanına milletine, ailesine hayırlı evlatlar olmasını diliyoruz. O zaman bunu anne ve baba rollerinde geçirmeliyiz ki, beklentilerimiz karşılığını bulsun.

Toplumda ve ailede kadının değerinin daha fazla fark edilmesi için neler yapılmalıdır?

Değerler eğitimi aile başlar, okul ve toplumla devam eder. Bana göre toplumsal hayatın şekillenmesi buna bağlıdır. Bütün insanın doğru bilinçle amaç uygun kullanılmalıdır. En basitinden evde anneye, eş ve kız çocuğuna değer vermekle başlanmalıdır. Çünkü değerli hisseden anne merhametli evlatlar yetiştirir. Kadın erkek kavramına bakılmaksızın insanın değerli olduğu vurgusu ile yetişen çocuklar sağlıklı duygusal yapıya kavuşacaktır. Üstünlük, cinsiyetçilik, şiddet her koşulda ve mekânda kabul edilmez unsur olarak çocuk yaşta hayatın bütününe yayılmalıdır.

“Çocuğun terbiyesi artık ebeveynlerden toplum, medya, arkadaş gruplarının eline geçti” düşüncesi hakkında neler dersiniz?

Bana göre bu çok iddialı bir düşünce olur. Günümüzde sosyal iletişim ve kitle iletişim araçlarının etki gücünün daha da arttığı bir gerçek. Ancak bu ailenin işlevini azaltmıyor. Ben, çocuklarıyla iletişimini koparmayan ve iletişim araçları ile uyumlu bir eğitim süreci benimseyen ailelerin bu dönemde daha iyi bir konumda olacağını düşünüyorum. Evladiyla kaliteli zaman geçiren ve duygusal bağını mümkün olduğu kadar koparmayan anne-babalar çocuklarına daha iyi terbiye verme gücüne sahip olabilirler.

Kimi zaman kadınlara ilişkin sorunların sadece ülkemize ait olduğu gibi bir anlayışla karşılaşıyoruz, bu konuda neler söylemek istersiniz?

Kadın erkek eşitsizliğine dair sorunlar ya da kadınlara dair sorunlar toplumların sosyo-kültürel yapılarına göre değişebiliyor ve farklılaşabiliyor. Bu anlamda kadına yönelik sorunların sadece Ülkemizde yaşandığını söylemek yanlış olur.

KADES'in gittikçe artan oranda talep edilginini görüyoruz, bu ne anlama geliyor? Kadınlar daha fazla tehdit altında mı yoksa daha mı bilinçli?

Kadınlar fiili tehditlere karşı erkeklerle göre daha savunmasız demek doğru olur kanısındayım. Şehir yaşamı, toplumsal değişimlere ayak uydurulamaması, teknolojik değişimlerin etkisi ve buna bağlı olarak hayatın daha hızlı akışı, kültürel anlamda oluşan yanlış kodlamalar ve şehir hayatının zorluğu gibi nedenlerle insanların eskiye göre şiddet eğiliminin daha fazla olduğu ve aile içi şiddetin arttığı bir dönem yaşıyoruz. Buna toplumsal bazı

yanlış bakış açıları da eklendiğinde artan şiddet eğiliminden en çok etkilenen kesimin kadınlar olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak şiddet eğiliminin ve tahammülsüzlüğün kadına şiddet konusundan bağımsız olarak tüm toplum genelinde de arttığı bir gerçek.

Gaziantep'te kadını desteklemek, kadına yönelik sorunları azaltmak için yaptığımız çalışmalar nelerdir?

İlimizde kadınlara yönelik olarak, Şiddete uğramış kadınların ŞÖNİM üzerinden tedbir karar takipleri yapılıyor. Barınma ihtiyacı olan kadınlar kadın konuk

evine alınıp barınma hizmeti sunuluyor. Hem konuk evlerinde hem de ŞÖNİM ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde kadınlarımıza yönelik olarak psikolojik destek ve aynı zamanda hukuki danışmanlık hizmeti sağlanıyor. Ayrıca kadınlarımıza meslek edindirme anlamında Halk Eğitim Merkezlerimiz aracılığıyla kurslar açılıyor. Çalışabilecek durumda olan ve iş isteyen kadınlarımız için KOSGEB ile bağlantılı olarak iş imkânı sağlanması için destek olunuyor. Kadınlarımıza parasal kaynakları yönetebilmeleri için finansal okur- yazarlık konusunda eğitimler düzenleniyor.

CUMHURİYET DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE KADIN HAKLARININ GELİŞİMİ

Dr. Öğretim Üyesi Eda DİNERİ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

İstiklal savaşı yıllarında Türk kadınının toplumda erkeklerle aynı haklara sahip olmamasına rağmen gerek savaşın cephesinde gerekse de cephe arkasında erkeklerle omuz omuza mücadele etmesi aslında Türk kadınlarının en az erkekler kadar toplumda etkin ve aktif bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Atatürk Türk kadınının mücadelesini ve fedakârlıklarını sürekli takdir etmiş ve Türk toplumunun yüksek düzeylere çıkarılması için kadınlarımızın eşit haklara sahip olmasını vurgulamıştır. Nitekim Atatürk devrimleri ile Türk kadınına sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda eşitlik sağlanması için adımlar atılmıştır. Sağlanan haklar ile cinsiyet ayrımının önüne geçilerek kadınların erkeklerle birlikte toplumda aynı haklara sahip olunması sağlanmaktadır.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte sosyal, ekonomik ve siyasal anlamda etkin ama arka planda yer alan Türk kadınlarının toplum içerisinde eşit haklara sahip olması için atılan ilk adımlardan birisi Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim alanında olmuştur. Bu kanun ile kadın ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladılar. 10 Haziran 1933 tarihinde kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.

17 Şubat 1926 tarihinde Türk Medeni Kanunu TBMM'de kabul edildi ve 4 Ekim 1926 yılında yürürlüğe girdi. Türk Medeni Kanunu ile kadınlara birçok haklar sağlanmıştır:

- Ailede kadın - erkek eşitliği sağlandı.
- Evlilikte resmi nikâh zorunluluğu getirildi.
- Erkekler için tek eşle evlilik esası getirildi.

sı getirildi.

- Kadınlara istedikleri mesleğe girebilme hakkı tanındı.
- Mahkemelerde tanıklık yapma, miras ve boşanma konularında kadın - erkek eşit hale getirildi.

Medeni Kanunun en önemli hükümleri erkek ve kadınlar yasa önünde eşit olması ve erkeğe tek bir kadın ile evlenme hakkı tanınmasıdır. Bu kanun ile aile ilişkilerinde bir nizam ve huzur ortamının sağlanması, kadının ekonomik ve hukuksal açıdan güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Siyasi alanda da kadınların hakları ile ilgili uygulamalarda gecikmedi ve ülke yönteminde söz sahibi olabilmesi için ilk olarak 1930'da belediye seçimlerine katılma hakkı kazandı. Kadınların belediye başkanı olarak seçilmesi 1950'li yıllarda olmasına rağmen kadın belde başkanlığı 1930 'lu yıllarda olmuştur. Müfide İlhan ilk kadın belediye başkanı olarak 1950 yılında Mersin'de seçilmiştir. 1933'te muhtarlık seçimlerine katılma ve ihtiyar kuruluna seçme ve seçilme hakkı, 1934'te milletvekili seçme ve seçilme katılma hakkı tanındı. Bu kanundan sonra 5. dönem seçimlerinde Türkiye'nin farklı bölgelerinden ve illerinden 17 kadın milletvekili TBMM'de yerini aldı. Ayrıca 1935 yılında Türk kadınları ilk oylarını kullandı. Tablo 1'de kadın milletvekillerinin sayısı ve oranları gösterilmektedir.

Dönem	Toplam Üye Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekillerinin Oran %
1935	399	18	4,51
1939	424	16	3,77
1943	435	16	3,52
1946	465	9	1,94
1950	487	3	0,62
1954	541	4	0,74
1957	610	8	1,31
1961	450	3	0,67
1965	450	8	1,78
1969	450	5	1,11
1973	450	6	1,33
1977	450	4	0,89
1983	399	12	3,01
1987	450	6	1,33
1991	450	8	1,78
1995	550	13	2,36
1999	550	23	4,18
2002	550	24	4,36
2007	550	50	9,09
2011	550	79	14,36
2015	550	97	17,64
2015	550	81	14,73
2017	543	76	14

Tablo 1. Cumhuriyet Dönemi İtibari İle Kadın Milletvekili Sayısı

1935 yılında kadın milletvekili oranları % 4,5'dir. Bu oran daha sonraki seçimlerde düşmüştür ve 1999 yılına kadar bu düzeyi yakalayamamıştır. 1999 yılından itibaren yeniden kadın milletvekili sayısı 23'e yükselmiştir ve kadın milletvekili sayısı oranı 4,18 olmuştur. 2002 yılından itibaren kadın milletvekillerinin temsil sayısı oranı hızla yükselmeye başlamıştır. Ancak bu yükselişe rağmen mecliste yer alan kadın ve erkek milletvekili sayısı arasındaki makas oldukça büyüktür. Türkiye'nin ilk kadın valisi Lale Aytaman 1991- 1995 tarihleri arasında Muğla valisi olarak görev yapmıştır. Ancak bu oran yıllar itibari ile çok düşük seyir izlemiş ve günümüzde 2020 yılında vali sayısı 3'tür. Kadının siyasi anlamda başarısının en güzel örneği 50. hükümetin kurulmasında olmuştur ve 25 Haziran 1993 tarihinde ilk kadın başbakan Tansu Çiller olmuştur. Kadınların siyasi arenada yükselişi iş dünyasında da kendini göstermektedir. 1971 yılında kurulan Türk Sanayici ve İş İnsanları Derneği'ne (TÜSİAD) 2007 yılında Arzuhan Yalçındağ ilk kadın yönetim kurulu başkanını olmuştur. 2020 yılına kadar 3 kadın yönetim kurulunda yer almıştır.

Eğitim ve siyasal alanda yapılan çalışmalarla birlikte kadının çalışma hayatında da bazı

düzenlemeler getirilmiştir. 1966 yılında, kadın ve erkeklerin eşit işlerde eşit ücret ve sosyal haklara sahip olmasını sağlayan 1951 tarihli 100 sayılı ILO sözleşmesi onaylandı. Bu sözleşmenin onayı ile kadın ve erkek arasında cinsiyet ayrımının gözetmeksizin iş yerinde eşit haklara sahip olunmasını ifade etmektedir. 1945 yılında 4772 No'lu Kanun ile analık sigortası düzenlendi. 1950 yılında da 5502 sayılı kanunla "Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu" ile iş yerinde çalışanların hastalıkları ve analık hallerinde yapılacak yardımlar hakkında hükümler yer almaktadır. 1971 tarihinde Türkan Akyol ilk kadın bakan olarak Sağlık Bakanlığı'na atandı. 1985 yılında Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) Türkiye tarafından imzalanmıştır. Birleşmiş Devletler tarafından 1979 yılında kabul edilen sözleşmede toplumsal yaşamın her alanında kadın - erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını içermektedir. Siyasi arenada kendini gösteren kadınlarımıza kaymakamlık hakkı 1989 yılında verildi. Bu tarihten itibaren kadınların kaymakamlık sınavlarına alınacağı açıklandı. Medeni Kanun'un 159. Maddesi kadının çalışmasının kocasının izni ile bir iş ve sanatla iştigal edebileceği hükmü 29 Kasım 1990 yılın-

da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

17 Ocak 1998 yılında kadınların aile içi şiddetten korunması tedbirleri kapsamında 4320 Sayılı Ailenin Korunması Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. 22 Kasım 2001 TBMM tarafından kabul edilen Yeni Türk Medeni Kanunu 1 Ocak 2002 yürürlüğe girdi. 10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunu ile işverenin cinsiyet, doğum, gebelik gibi hiçbir sebeple kadının iş akdini feshedemeyeceği kararına varılmıştır. 25 Şubat 2009'da 5840 sayılı kanun ile Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kuruldu. 19.12.2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi kararı ile kadınların evlenmeden önceki soyadını kullanabileceği yönünde karar alınmıştır. Türkiye'de kadın-erkek eşitliği ilkesi 2001, 2004 ve 2010 yılında yapılan değişikliklerle sürekli güçlendirilmiştir.

Yukarıda bahsedilen kanunlar dışında kadın hakları ile ilgili birçok kanun ve düzenlemeler yer almaktadır. Kadın hakları Cumhuriyetten bu yana her geçen gün kanunlarla korunduğu ve şartlara göre yeni düzenlemelerin getirildiği aşikârdır. Ancak temel insani haklardan olan kadına şiddetin önlenmesine karşı alınan önlemlerde yeterince ilerleme kaydedilemediğini söylemek gerekmektedir.

"Ey kahraman Türk kadını, sen yerde sürüklenmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın."

M. Kemal ATATÜRK

Referanslar

Cumhuriyet Döneminde Kadın Milletvekili Sayısı, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, <http://www.tesav.org.tr/wp-content/uploads/2017/03/15.-Cumhuriyet-D%C3%B6nemindeki-Kad%C4%B1n-Milletvekili-Say%C4%B1lar%C4%B1.pdf>

Erdem, A. R. (2015). Atatürk'ün Kadına ve Kadın Eğitime Verdiği Önem, Belgi Dergisi, Sayı 9, s. 1266-1277.

Göksel, B. (1984). Atatürk ve Kadın Hakları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 1(1), 213-235.

İçli, T. G. (1999). Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cumhuriyetimizin 75. Yıl Özel Sayısı, s. 93-103.

Koçak, D. (17). 17 Şubat 1926'da Kabul Edilen Türk Medeni Kanunu'na Göre Türk Kadınının Hak Ve Özgürlükleri. Atatürk Dergisi, 8(1), 79-98.

Sargın,S., Yıldız, S. (2015). Türkiye Siyasetinde Kadın Milletvekillerinin Mekansal Dağılımı ve Dağılıma Etki Eden Faktörler, Journal of Social and Humanities Science Research, Vol. 5, Issue. 30, s. 4061-4075

Tuncer, H. Türk Kadınının Geçirdiği Evrimin Tarihçesi ve Bugünkü Durumu, <https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/H%c3%bcner-TUNCER-T%c3%bcnk-Kad%c4%b1n%c4%b1n-Ge%c3%a7irdi%c4%9fi-Evrimin-Tarih%c3%a7esi-ve-Bug%c3%bcnk%c3%bc-Durumu.pdf>

Türkiye'de Kadının Durumu, T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ocak 2011, Ankara.

<https://ailevecalisma.gov.tr/>

AİLENİN KÜLTÜREL KODLARI

Uzman Sabiha DOĞAN
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Ailenin zayıfladığı, evliliklerin azaldığı buna karşılık boşanmaların arttığı iddiaları toplumsal gündemimize her geçen gün daha fazla giriyor. Söz konusu iddialarda gerçeklik payı bulunmakla birlikte özellikle sosyal medya üzerinden oluşturulan algı çerçevesinde korkunç ve yaygın bir gerçeklikten bahsedebilmek ne kadar doğru? Ya da bu durum, sadece bize özgü, iç dinamiklerimizin sosyolojik bir sonucu mudur?

Aile kurumunu sadece sosyal veya geleneksel medya üzerinden okumaya çalışarak belli bir yerde konumlandırma çabaları bilimsellikten uzak olacağı gibi sosyolojik realiteyi ortaya koymakta da yetersiz kalacaktır. Tek yönlü, reytingi hedefleyen, popülerite kaygısı içerisindeki yayınların topluma gösterdiği aile tablosu gerçekte bütünü yansıtmadığı gibi yaygınlık ve toplumsal kabul anlamına da gelmemektedir.

Aile kurumuna ilişkin gerçekçi ve çözüm odaklı bir sonuç alınabilmesi için öncelikle toplumsal sosyo-kültürel dinamiklerimiz, gelenek dünyamız, düşünce tarihimizle birlikte postmodern çağın bireysel ve toplumsal etkileri birlikte incelenmek zorunludur. Tüketim toplumunun küreselleşen dünyada hâkim olan değer ve öncelik sıralamasının bize/toplumumuza etkileri titizlikle incelenmelidir.

Özellikle gençler arasındaki bireyselleşme algısı, modern dünyanın bireyi konumlandığı yer ve bunun toplumumuzdaki yansımalarının aile kurumuna izdüşümü, gözden kaçırılmaması gereken önemli bir nirengi noktasıdır.

Öte yandan seksenli yıllardan bu yana kırdan kente artan göç, şehirleşme oranının yükselmesi, iş gücü piyasalarının yapısının değişmesi, orta sınıfın genişlemesi, eğitim sürecinin uzaması, yaşam biçim ve standartlarının

değişkenliği aile kurumunu ekşininde dikkatle değerlendirilmiştir.

Toplumsal referans kaynaklarının niteliğindeki başkalaşım, kişinin bireye evrilmesi gibi unsurlar da bu bağlamda göz ardı edilmemesi gereken maddelerden olmaktadır.

Aile gibi toplumsal dinamiklerin merkezindeki bir kuruma ilişkin yapılacak tüm analiz ve nitelermelerin bilimsel veriler ışığında titizlikle yürütülmesi, konuya ilişkin söz hakkı iddiasındaki herkes için bir zorunluluktur. Kuşkusuz aile mefhumu münferit hadiseler üzerinden genelleme yapılamayacak kadar özel, tek ve biricik aynı zamanda da rol model üzerinden yaygınlaştırılma potansiyeli taşıyan kendine has özel bir yapıdır. Bu nedenle aile üzerine yapılacak her bir çalışma, zorlukla birlikte bünyesinde gizli bir kolaylık taşıdığından her alandaki araştırmacılara, gönüllülere açık bir alandır.

Tüketim çağının her unsuru kolaylıkla bir tüketim nesnesine dönüştürebilme beceri ve potansiyelini içerisinde taşıdığı düşünürsek bu dönemde aile üzerine yapılacak çalışmaların ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılacaktır.

KADIN EMEĞİNİN GÖRÜNÜRLÜĞÜ: FEMİNİST BİR YAKLAŞIM

Dr. Öğretim Üyesi Aşlı ÖZPOLAT
Gaziantep Üniversitesi

Neredeyse kadın diye başlayan her cümle; kadın hakları, şiddet, kadının iş hayatındaki yeri, mobbing, pozitif ayrımcılık, taciz, cinayet, kahkaha, elinin hamuru, elinin kiri, sırtında sopası vb. birçok kelimeyi ya da deyimini peşinden sürüklüyor. Üstelik bu sürüklenme son dönemlerde de artmış durumda. Aslında bu durum tarih boyunca tüm toplumlarda karşımıza çıkıyor. Kelimeler, düşünceleri ya da düşünceler kelimeleri yönetiyor. Peki, kadınlarla ilgili sorunları anlatmak için nereden başlamalı ve sorunları nasıl anlatmalı?

Bu yazının bir başlangıç noktasını belirlemek gerekirse en önce “Kadın, kadındır.” cümlesini en önce yazmak, peşinden onu olumsuzlayan belli bir alana sıkıştırılan içini boşaltan ya da kadın demekten utanan diğer tüm düşünceleri dışlamak gerek. Bu noktadan sonra bitmek bilmeyen sorulardan bir seçki yapmak ve onlara cevap aramak da bu

yazının temel noktasıdır. İktisat alanında çalışan bir kadın olarak ekonomi alanını öncelemek olmazdı. Dolayısıyla: “Kadın ve erkeğin toplumsal olarak yer aldığı alanlar nasıl değişmektedir?” ve “Kadın iş gücü piyasasında nasıl yer almaktadır/alamamaktadır?” sorularına cevap aramakla başlayalım.

Bu soruların cevapları, kadın emeğinin görünürlüğü, kadının çalışma hayatındaki yeri ve feminist iktisat çerçevesinde incelenmiştir. Bilindiği üzere, iktisat disiplini günümüzde ana akım Neoklasik İktisat çerçevesinde şekillenmiştir. Dolayısıyla ekonomik ve sosyal olguların tanımlanması, araştırılması, çözümlenmesi ve politika önerilerinin oluşturulması çoğunlukla Neoklasik İktisat ışığında yapılmaktadır. Eleştirel bakış açısının yer aldığı iktisat yaklaşımlarından biri olan feminist iktisat ise kadının ekonomideki durumunu sorgulamakta ve kadının konu-

munun daha iyi bir noktaya nasıl getirileceğini tartışmaktadır. Bu bağlamda feminist iktisadın amacı, “ekonomide kadını değil” kadın bakış açısıyla ekonomiyi irdelemektedir. Bu yazıda belirtilen unsurlar yani kadın emeğinin görünürlüğü feminist iktisat bağlamında incelenmektedir. Ancak bu inceleme, özet bir çalışmadır. Dolayısıyla konuya ilgi duyan okurların daha derin araştırma yapmalarını önerilmektedir.

Kadın, hayatın her alanında kendine yer edinmeye çalışmaktadır. Üstelik birçok zorlukla mücadele etmek ve ayakta kalmaya çalışmak zorundadır. Bu aşamada da taşıdığı ya da taşımak zorunda kaldığı yükler onu iş gücü piyasasından uzaklaştırabilmektedir. Kadının çalışma hayatını ev içinde ve ev dışında olarak ikiye ayırmak gerekir ki sorunun temeli de işte burada başlamaktadır. Kadının iş hayatındaki yani ev dışı üretimdeki verimliliğinin çok yüksek olmasını beklemek doğru bir yaklaşım olmaz. Ancak bu durum kadınları ev dışı üretimden dışlamak sonucunu da doğurmaz. Buradaki temel sorun, kadının üretimini ev içi ve ev dışı olarak ayırıp cinsiyetçi toplumsal rolleri kalıbına sokmaktır. Memiş vd. (2012) tarafından ev içi ve ev dışı üretim sınıflandırması, beraberinde cinsiyetler arası iş bölümü dolayısıyla kadın ve erkek arasındaki ücretli ücretsiz iş ayrımını ortaya çıkaran temel sorunlardan biri olarak ifade etmektedir. Yine bu bölümenin toplumda var olan kadın

ve erkek için geleneksel rolleri yansıttığını belirtir. O halde bu söz konusu bu roller nedir? Kadınların yemek yapmak, çocuk bakmak, temizlik vb. işlerde, erkeklerin de genellikle toplumsal olarak önem arz eden işlerde yer almasıdır. Geleneksel olan bu kavramlar kırılmadığı sürece kadının iş hayatında varlığı ilerletmesi zor görülmektedir.

Neoklasik iktisadın aksine feminist iktisat, kadının emeğinin görünür olması ve iş hayatında var olabilmesi adına birçok öneri getirmektedir. Bunlardan ilki ev içi üretimin meslekleştirilmesi ve bu sayede kadının emeğinin görünür kılınmasıdır. Evde yapılan ücretsiz işler, ücretli işlerde çalışan nüfusun hizmetini bedava sağlayarak ekonominin geri kalanını desteklemektedir. Bu sebeplerle evin içinde üretilen emeğin ücretlendirilmesi ile ev işleriyle ve bakım hizmetlerinin meslekleştirilmesi düşüncesi feminist teoride önem arz etmektedir. Bu üretimin Gayri safi Milli Hâsıla (GSMH) hesaplamalarında da yer alması kadının emeğinin görünür olmasını sağlayacak ve üretim miktarının da artmasını sağlayacaktır. Elson (2005), bu konu ile ilgili yaptığı çalışmada İngiltere’de ücretsiz

emeğin GSMH’nin %77’sine kabul ettiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Hindistan’da bu oran %26 ile %50 arasında, Güney Afrika’da ise %11 ile %50 arasında değişmektedir. Kasnakoğlu ve Dayıoğlu (2002), Türkiye’de yaptıkları araştırmada hane içi üretim değerinin GSMH içerisindeki payının, %34 ile %52 arasında değiştiği belirlemişlerdir.

Bu açıdan ev işlerinin meslekleştirilmesi ve ev içi emeğin ücretlendirilmesi, kadın emeğinin verimliliğinin artması ve daha da önemlisi kadının güçlendirilmesi açısından dikkate alınması gereken bir öneridir. Ayrıca bir diğer öneri, İskandinav ülkelerinde uygulanan ve kadın istihdamını sağlaması açısından en etkin yöntem olarak ifade edilen devlet destekli istihdam politikalarının uygulanmasıdır. Bu politikalar çocuk bakım evlerinin kurulması ve kadınların sosyal güvenlik hizmetleri içindeki payının artırılması şeklinde geliştirilmektedir.

Bu konuda sorulacak bir diğer soru da kadının iş hayatında yer almasının neden bu kadar önemli olduğudur. Kadının üretimde yer almasının en önemli etkisi, kadınların yoksulluğun

birincil faktörü olması nedenlidir. Kadınlar elde ettikleri gelirleri ağırlıklı olarak aile içinde tüketmektedir. Örneğin çocuğun masrafları, mutfak masrafları vb. Ancak erkeklerin gelirlerinin aile içinde tüketilme oranı, kadınlara göre daha azdır. Buna ek olarak kadının sosyal, toplumsal, kültürel ve ekonomik olarak yükselmesi, aile ve topluma olan katkısı önemli miktarda artırmaktadır. Dolayısıyla kadının istihdam edilmesi çok önemli ve üzerinde çokça araştırma yapılması gereken bir konudur.

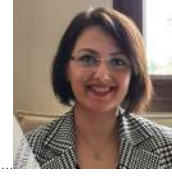
Tüm bu açıklamalar kadın ile ilgili tüm konularda toplumsal bir dönüşümün gerekliliğini ortaya koymaktadır. Devlet politikaları ile ilgili kurumların desteğiyle kadının her alanda hak ettiği konuma gelmesi en büyük beklentidir. Kadının toplumsal konumu iyileştirilmeli, şiddet ve taciz gibi sorunları çözüm bekleyen, toplumsal meseleler arasında ilk sıralarda yer almalıdır. Ayrıca cinsiyet eşitliği, feminizm, kadın hakları gibi konuların ciddiyetle tartışılabilir ve sorunların kadınlar tarafından korkusuzca dile getirebilmesi de sorunların çözüm yolunda yadsınamaz değere sahiptir.

Referanslar

- Serdaroğlu, U. (2010). Feminist İktisat’ın Bakışı Postmodernist mi? Efil Yayınları
- Memiş, E., Öneş, U. ve Kızılırmak, B. (2012). Kadınların Ev-Kadınlaştırılması: Ücretli ve Karşılıksız Emeğin Toplumsal Cinsiyet Temelli Bir Analizi. Dedeoğlu, S. ve Elveren A. Y. (Eds.) Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın içinde (ss.159-183) İletişim Yayınları.
- Bora, A. (2005). Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emeği ve Kadının Öznelliğinin İnşası. İletişim Yayınları, İstanbul
- Başak, S., Kingır, S. ve Yaşar, Ş. (2013). Kadının Görünmeyen Emeği: İkinci Vardiya. ANKA Kadın Araştırma Merkezi, Rapor no: 2013/01
- Elson, D. (2005). Unpaid Work: Creating Social Wealth or Subsidizing Patriarchy and Private Profit, Presentation to Forum on Social Wealth, Political Economy Research Institute, University Of Massachusetts, Amherst
- Kasnakoğlu, Z. ve M. Dayıoğlu (2002) Measuring the Value of Home Production in Turkey. T. Bulutay (Eds.) The New Developments in National Accounts içinde (ss. 73-97) Ankara: TÜİK

ENDÜSTRİ

4.0 ve KADIN İSTİHDAMI

Dr. Öğretim Üyesi Zeynep ÖZGÜNER
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Kadının toplum içerisindeki yeri, önemi, rolü gibi başlayan tüm söylemler kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda yaşamın içerisinde yer aldığını ve rollerinin belirlendiğini göstermektedir. Endüstriyel devrimlerin dördüncüsü olan Endüstri 4.0, üretim ve hizmet alanındaki verimlilik ve hız artışının yanı sıra sosyal ilişkilerdeki değişimleri de göz önüne sermektedir.

Zihin emeğinin altın çağı olarak da adlandırılan bu devrimde birçok işin yapılış şekli değişmekte, bu değişimlerin yaşanması ile aslında emeğe odaklanılan dijital dönüşümlerin cinsiyet farklılıklarını ortadan kaldırabilecek potansiyele sahip olduğu görüşünü de beraberinde getirmektedir.

Dijital dönüşümün kaçınılmaz bir etkisi olarak kadınların iş hayatına daha aktif olarak katılmaları söz konusu olmakla bir-

likte diğer taraftan da kadınların hayattaki rollerinin sadece iş hayatından ibaret olmadığı gözlenmektedir. Dolayısıyla bakımlarını üstlendikleri büyüklere, yetiştirmek zorunda oldukları küçüklere, hayatı paylaştıkları ve kendilerine destek olan eşlerine de zaman ayırmak zorundadırlar. Tüm bunlar yaşanırken diğer tarafta, gözden kaçırılması muhtemel bir iş hayatı ve teknolojik gelişmelerin olduğu dinamik bir ortam da yaşanmaktadır. Tüm sorumluluklarından arta kalan zamanlarda becerilerini tam anlamıyla geliştirememek ve iş hayatının zorlu virajlarını geçmek zorunda kalmak, kadınlara zamanlama ile ilgili ciddi sorunlar yaşatmaktadır. İş hayatına geç başlamaya neden olan bu faktörler kadınların iş hayatı ile ev hayatı arasında sıkışıp kalmalarına ve sürekli rol çatışması yaşamalarına sebep olmaktadır.

Teknolojik yetersizlik, eğitim dü-

zeyindeki farklılıklar, toplumsal sorunların kadınlara yüklediği sorumluluklar bir araya gelince, çağın gerektirdiği özellikleri taşıyamayan ve bocalayan bir kadının istihdamı da mümkün görülmemektedir. Çünkü yaşanan çağın gereği güçlü, yüksek beceri sahibi kadınların talep edildiği iş hayatında vasıflı çalışan ve uzmanlık alanına sahip çalışanlar daha fazla tercih edilmektedir.

Yıkıcı inovasyon olarak tanımlanan devrim kapsamında yaşanan bu durumların yanı sıra yeni ve gelişmekte olan meslek dalları ve esnek çalışma ortamı kadınlar için fırsatlar sunmaktadır. Geleceğin meslekleri olarak tanımlanmakta olan ve iş hayatında kullanılmaya başlanan büyük veri, bulut bilişim, artırılmış gerçeklik, yenilenebilir enerji, akıllı şehirler, dağıtım ve tedarik sürecinde yeni yöntemler, nesnelerin interneti, yapay zeka uygulamaları, yeni ürün ve hizmet geliştirme yöntemleri, siber-fiziksel güvenlik, insan ihtiyaçlarına uyum ve kurumsal sosyal sorumluluk gibi bir çok alanda artık kas gücünün değil beyin gücünün önem kazandığını görmekteyiz. Ortaya çıkan bu yeni alanlar ve konsept olarak adlandırılan oluşumlara uygun olarak yaygın mobil internet, makinelelerin yapay zeka destekli işlevsel hale dönüştürülmesi, bilgisayar donanımı, yazılımı ve dijital diğer yardımcı teknolojiler, normalleşmeye başlamaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2016 yılında dördüncü sanayi devrimi dinamiklerinin sektörler arasındaki mevcut cinsiyet farklarını nasıl etkileyeceği ve temel istihdam konusunda kadın istihdamının gelecekteki etkisi hakkında yayınladığı çalışmaya göre, kadın yeteneklerine dayalı işlerin en fazla kullanılmayan iş kaynakları arasında yer aldığı belirtilmiştir. Ayrıca raporda kol gücüne dayalı mesleklerin ömrünü tamamlaması ve mimarlık, mühendislik, bilgisayar ve matematik gibi yüksek istihdam artışı beklenen alanlarında kadınların en düşük katılım oranına sahip olduğu ve işe alımlarında yaşadıkları sorunlara da yer verilmiştir. Kadın yeteneklerinin gelecekteki iş gücünü belirleyecek stratejileri geliştirme noktasındaki rolünün daha da büyük olacağı öngörülmektedir. Ayrıca Endüstri 4.0 'ın yeni iş fırsatları oluşturması ve artan yüksek vasıflı iş gücü talebinin de bir gereği olarak yeni mesleklerin iş hayatına entegre edileceği öngörülmektedir. Bunlar; drone pilotu, sanal gerçeklik uzmanı, 3D yazılım mühendisi, ara yüz tasarımcısı, dijital rehabilitasyon danışmanı, kişisel gizlilik danışmanı, nano teknoloji mühendisi, yapay zeka eğitmeni, enerji mühendisi, biyoteknoloji gibi sıralamak mümkündür. Bunun yanı sıra girişimcilik ekosisteminin şekillenmesi, iş hayatındaki rollerin değişmesi, insanlar ve makineler/robotlar arasındaki otomasyonun artması ile birlikte çalışanların üzerindeki fiziksel yükün de azalacağı öngörülmektedir.

Kadınların yaşayacağı en büyük zorluk şüphesiz bu değişimler ve değişen dengeler içerisinde güçlü kalabilmek olacaktır. Becerilerini geliştirebilecek, kendilerine yapacakları yatırımları belirlemek, iş sahasının en hızlı büyüyen alanlarından biri olan STEM'e (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) düşük katı-

lım oranını artırmaya çalışmak odaklı olunması gerekmektedir. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Cinsiyet Gap Raporu (2017)'na göre, Türkiye 144 ülke arasında 131. Sırada yer almaktadır. Bu durum Ekonomik Katılım ve Fırsat alt endeksinde bölgede en düşük performans gösteren ülke konumunda görülmektedir. Bu istatistiki bilgiler ışığında nüfusun neredeyse yarısının etkili bir şekilde üretkenlikte aktif olmadığı ve bu sürecin sürdürülebilir uzun vadeli bir büyümenin önünde engel teşkil ettiği savunulmaktadır. Bilinçlenme ve planlama tabanlı çözümleri geliştirmek ve daha çok kadının özellikle STEM çalışmalarına dahil edilmesi büyük önem arz etmektedir. Katma değeri yüksek teknolojiler/teknolojik ürünler üretmek ve kadınların iş dünyasına katılımını teşvik edici faaliyetlerde bulunarak güçlendirmek gerekmektedir.

Ateş (2019)'e göre kadınların toplumsal dengelerin sürekli değiştiği ortamda kadına yönelik toplumsal cinsiyet kalıplarının getirdiği ön yargılarla birlikte eğitim seviyesi yüksek kadınlarda bile kariyer gelişiminde yaşanan cam tavanlar kadınların gelişimini kaçınılmaz bir şekilde sınırlandırmaktadır. Dördüncü sanayi devrimi olarak adlandırılan Endüstri 4.0 temelinde yer alan dijital teknolojileri kullanabilme yeteneklerinin kadınlara önemli fırsatlar sunmaktadır. Dolayısıyla kadınların iş hayatında fırsat eşitliği elde etmek ve istihdam edilmesinin önündeki engelleri kaldırmak için, dijital yetkinliklerini artırmaları, sürekli değişen dinamiklere ayak uydurmak için sürekli öğrenmeye açık olmaları ve önce bireysel anlamda sonrasında kurumsal anlamda farkındalık oluşturacak faaliyetlerde bulunmaları beklenmektedir. Yapılması gerekenlerin başında vasıflı kadın çalışan sayısı artırılması; kadın ve teknoloji okuryazarlığı ve veri

kullanımı uzmanlığı alanları ile kadınların yakınlaştırılmasını, kadınların becerilerinin artırılmasını ve aynı zamanda özgüvenlerinin de artarak iş yaşamına doğrudan üretkenliklerini katacakları bir yeniden görev tanımlaması haline dönüşecektir.

Alp'in (2019) kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık ilkesinden hareketle Endüstri 4.0 dönemi kapsamında Türkiye'deki kadın istihdamının avantaj ve dezavantajlarının araştırıldığı çalışmada, sanayi devrimi ile gelen baş döndürücü ve çok boyutlu etkiler ile çalışma hayatına potansiyel etkileri tartışılmaktadır. Sonuç itibarıyla Türkiye'de kadınların iş gücüne katılımı noktasındaki teşvikler, piyasanın talebi doğrultusunda gerçekleştirilecek eğitimlerle güçlendirilen kadınların ekonomiye daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yeni endüstri devriminin ihtiyaçları doğrultusunda STEM dallarına kadınların katılımını artırmak için öncelikle, kız öğrencilerin sayısal bilimler eğitimine yönlendirilmesi ve bu konuda teşvik edilmesi gerekmektedir. Örneğin Siemens Türkiye bir teknoloji ve mühendislik şirketi olarak kadın mühendislerin sayısının artmasına büyük önem verdiğini belirtmektedir.

Bu amaçla birçok proje yürütmekte olan Siemens Türkiye, mühendislik lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin eğitim masraflarını karşılamakta ve ayrıca yaklaşık her beş yöneticisinden birinin kadın çalışan olarak istihdam etmekte olduğunu ifade etmektedir. Özellikle bu dijitalleşme süreci kapsamında kadınların ev, iş ve yaşam dengesini koruyarak yaşadıkları rol çatışmasını doğru yönetebilir hale gelmeleri gerekmektedir. Tüm bu yaşanan değişimler içerisinde kadınların da Türkiye'de ve Dünya'da iş gücüne katılımının

önünü açacak gelişmeler ve eğitimlerin yer aldığı politikaların izlendiği, stratejilerin geliştirildiği yeni formlar oluşturulmalıdır. 2011 yılından bu yana Endüstri 4.0 uygulamalarının özellikle Alman toplumunda daha fazla önemsendiği bilinse de küresel ekonomide Türkiye'nin de bu

değişim ve dönüşümden etkilendiği yaygın olarak görülmektedir. Özellikle kadınların gelecekte daha yüksek oranlarda bir işsizlik ile karşılaşmalarının önüne geçebilmek adına talep edilen alanlardaki eğitimlere zaman ve bütçe ayrılmasının önemi vurgulanmaktadır. Örneğin

bu anlamda Borusan Grubu'nun Haydi Kızlar Kodlamaya, İş Yaşamında Ayrımcı Dil ve Davranışlardan Kaçınma Rehberi, Kadına Güç İş Yok gibi sosyal sorumluluk çalışmaları yeni projelerle desteklenmektedir.

Referanslar

- Ateş, N. Ö. (2019). "Endüstri 4.0 Çağında Kadının Rolünü Yeniden Tanımlamak", <https://borusanturuncu.com/endustri-4-0-caginda-kadinin-rolunu-yeniden-tanimlamak/>
- Kesayak, B. (2017). "Dördüncü Sanayi Devriminde Kadın ve İş", <https://www.endustri40.com/dorduncu-sanayi-devriminde-kadin-ve-is/>
- Kent, E. (2020). "Dördüncü Sanayi Devrimi'nde Kadın Çalışanlar", <https://www.endustri40.com/dorduncu-sanayi-devriminde-kadin-calisanlar/>
- Alp, G. T. (2019). Endüstri 4.0 Perspektifinden Kadın İstihdamı, VI. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kongresi.

KADINLARIN GİRİŞİMCİLİĞE DAİR SORUNLARI

Doç. Dr. Esra ÇIKMAZ
Gaziantep Üniversitesi - İİBF

Kadınlar, son yıllarda ilgileri doğrultusunda yeteneklerini sergileyebilecek işlere yönelerek ekonomik bağımsızlık, kariyer ve statü kazanmayı hedeflemektedir. Kadınlar, iş yaşantısına katılarak birtakım kazanımlar elde etmektedir. Bu kazanımlar kadınların motivasyonunu artırarak, başarı ve özgüven duygularını daha fazla hissetmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda, kadınların iş ortamında elde edeceği/ettiği başarılar ve özgüven, hayatlarının diğer alanlarına da yansımaktadır. Dolayısıyla bu durum kadınlara başarı sağlayacağı gibi yaşamdan memnun olma hissini de kazandırmaktadır. Kadınların elde ettikleri gelir doğrultusunda özgüvenli bireyler olması, toplumda varlıklarını vurgulamalarını daha da kolaylaştırmaktadır.

Kadının iş yaşamında daha fazla yer almasıyla son yıllarda kadın girişimciliği ivme kazanmıştır. Fakat kadınların girişimcilğe yönelmeleri, bazı sorunları beraberinde getirmiştir. İş yaşan-

tısı, kadının hem toplumda hem de ailede sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. İş yaşantısındaki zihinsel ve fiziksel yorgunluk, kadının iş motivasyonunu olumsuz bir şekilde etkileyebildiği gibi, aile yaşantısına da yansımaktadır. Yaşanan bu sorunların bazen aile ve sosyal ilişkilere de büyük oranda yansımaları olası bir durumdur. Dolayısıyla kadın, cinsiyet temelli rollerini yerine getiremeyerek, işi ve evi arasında sorun yaşamaktadır.

Günümüzün önemli sorunlarından biri olan kadın girişimciliği, toplumsal yaşamda, akademik dünyada ve politikada çözüm bekleyen başat sorun haline gelmiştir. Kadın girişimciliğini kadını ev yaşamından çıkarıp sosyal hayatın içine entegre eden ve kendi hayatını şekillendirebilen bir araç olarak değerlendirmek mümkündür. Girişimci kadınların yaşamış olduğu söz konusu sorunların yanı sıra ataerkil aile düzenini aşmayı başararak kendi başına iş kurma düşüncesini gerçekleştirmeyi planlaması

durumunda, kadın girişimcilik ruhu denilen olguyu hem kendi zihninde hem de çevresinde çözebilse dahi hangi sorunlar ile karşı karşıya gelmektedir? Hangi sorunları girişimcilik serüveninde çözmeye çalışmaktadır? Kadın girişimcilerin karşılaştıkları bu sorunları sermaye sorunu, tecrübe ve mesleki eğitim sorunu ile örgütlenme sorunu olarak nitelendirmek mümkündür. Aslında kadın girişimcinin sorunları genel kadın sorunlarından soyutlanmamaktadır. Kadının öğretim elemanının, kadın terzinin, kadın mühendisin, kadın eczacının, kadın bankacının vd. sorunları başlangıçtan belli bir yere gelinceye kadar nelere bu sorunlarla kadın girişimcinin sorunlarının özdeş olduğu düşünülmektedir. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları başlıca sorunları mikro ve makro sorunlar olarak incelemek mümkündür:

Mikro sorunlar, kadına özgü sorunlardır. Bu sorunlar genellikle güvensizlik, tecrübe eksikliği, çocuk ve eş sorunu, çevre sorunları ve özgürlüğün kısıtlanmasıdır. Makro sorunlar ise topluma ve siyasal hak ve özgürlüklere yönelik sorunlardır. Başka bir ifadeyle makro düzeydeki sorunlar, devlete ait ve politik yatırım gerektiren sorunlardan oluşmaktadır. Bu sorunlar ise eğitim, parti programlarında kadın, destekleme politikaları sorunlarını kapsamaktadır.

Toplumlarda sosyo-ekonomik açıdan kalkınma ile birlikte kültürel açıdan da gelişmeyi sağlayan girişimcilik, erkeklerin

olduğu kadar kadınların da sahip olmaları gereken bir haktır. Ancak genel kabul görmüş olan gelenekçi ataerki toplum yapısından kaynaklı yargılar sonucunda, “kadının yerinin iş yeri değil de evi olduğu” kanısı hâkimdir. Buradan hareketle kadınların iş yaşantısı, aile ve çevre eksenini dengede tutabilecek destek faktörlerinin yetersiz oluşu, aile reisinin öncelikle erkek olduğu görüşünden yola çıkılarak erkeğin iş sahibi olması gerektiğinden kadının ikinci plana itilmesi gibi sosyo-kültürel nedenlerle kadın çocuklukta itibaren köreltilmekte ve kadının cesareti kırılmaktadır. Bu sorunların çözüme kavuşturularak kadınların girişimcilik sürecinde dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu süreçte bazı sorunlar yaşansa da atılan/atılacak olan iyileştirici adımlar sayesinde, kadın gi-

rişimcilerin başarıyı yakalaması mümkündür.

Hedeflenen ve hayal edilen eşitsizliklerin ve yoksullukların olmadığı toplum, ancak toplumun temelini oluşturan aileyi ve içerisindeki bireyleri yetiştiren kadının yani annenin veya kızın eğitilip yönlendirilmesiyle ve kadının istihdamının desteklenmesiyle mümkün olacaktır. Kadın eğer eğitilir ve desteklenir ise önce ailesini sonra çevresini ve daha sonra da toplumu dönüştürebilir. Son zamanlarda devletin bu kapsamda girişimci kadınları destekleyici faaliyetlerinin bulunduğu aşikârdır. Bu sebeple devlet bünyesinde hazırlanan politikalar, kadın girişimcilere her türlü danışmanlık ve destek hizmetlerini vermekte, potansiyel olan kadın girişimcileri de üretime kazandırma çabası

taşımaktadır. Dolayısıyla kadınların bir araya gelerek kolektif çalışmalar yapması, ekonomik, sosyal ve politik dönüşümlerin hızlandırılması gerekmektedir.

Girişimci kadınlar mikro ve makro çapta sorunlar ile karşı karşıya geldikleri gibi iş kurma, geliştirme ve kurumlardan destek alma aşamasında da çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla girişimci kadınların yaşamış olduğu çeşitli sorunlar ne kadar çok araştırılıp üzerinde konuşulursa o kadar farkındalığın artacağı ve sorunlar için çeşitli önlemler alınacağı düşünülmektedir. Bu süreçteki sorunların belirlenerek önerilerin geliştirilmesi ile ancak kadın girişimcilerin gelişimine yön verilmesi ve topluma kazandırılması düşünülebilir.

Referanslar

- Alada, A. (2001). İktisadi Düşünce Tarihinde Girişimcilik Kavramı Üzerine Notlar, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 23-24.
- Berglund, H. and Wennberg, K. (2006). Creativity Among Entrepreneurship Students: Comparing Engineering and Business Education. International Journal of Continuing Engineering Education and Lifelong Learning,16(5).
- İbicioğlu, H., Baysal, H ve Özkul, A.S. (2008). The Role Of High Education İn Entrepreneurship Training İn Respect Of Transition Economies: Albania Sample, Epoka University Center for European Studies.
- Praag, C.and Mirjam, V. (1999). Some Classic Views On Entrepreneurship, De Economist, 147(3), 311-335.
- Schumpeter, J.A. (1996). The Theory of Economic Development. London: Transaction Publishers.

KADIN KOOPERATİFÇİLİĞİN BÖLGESEL KALKINMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dr. Öğretim Üyesi Zeynep KÖSE
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Sanayi devrimi meydana gelmeden önce ülkelerin geçim kaynağı çoğunlukla tarıma dayalı idi. Hatta o dönemde hâkim olan fizyokrat düşünce sistemine göre ekonomik büyümenin kaynağı tarımsal üretime dayanmaktaydı. Bu dönemde tarım sektörü öncü sektör olup sadece çiftçilerden vergi alınmaktaydı.

Tarım dışındaki diğer sektörler atıl görülmekteydi. Sanayi devriminin gerçekleşmesi ile birlikte tarım sektörü yerini sanayiye bırakmaya başlamıştır. Ülkeler de gelişmenin kaynağı olarak sanayi üretimini artırmak için kıyasıya rekabete girmişlerdir. Zaman içinde hep rekabetin hız kazanması hem de nüfus artışına bağlı olarak meydana gelen tüketim artışını karşılamak için kaynaklar sanayi sektörüne yönlendirilmiştir.

Tarımdan sanayiye geçişle birlikte tarım ihmal edilmiştir.

Fakat zamanla artan nüfus yeniden tarıma yönelmesine neden olmuştur. Makineleşmenin artırılması, modern yetiştirme tekniklerinin uygulanması ve tarımda örgütlenmenin yaygınlaştırılması yolu ile tarımda verimlilik sağlanabilir. Gelişmiş ülkelerde tarımda kooperatiflerin ciddi bir rolü bulunmaktadır.

Son yıllarda özellikle tarımda kadın kooperatiflerinin sayısı artmaktadır. Ülkemizde de kadın kooperatifleri hızla yaygınlaşmaktadır. Kadın kooperatifleri kadın istihdamının artırılması ve kadınların iş hayatına katılımı, ekonomik özgürlüklerini kazanmaları açısından önem arz etmektedir. Bu çatı altında toplanan kadınlar hem kendi ihtiyaçlarını karşılamakta hem de toplum için faydalı işler başarmaktadırlar.

Ülkemizde ilk kez 1999 yılında

kadın kooperatifleri kurulmaya başlanmıştır. Kooperatifler sadece ekonomik amaçlı olmayıp aynı zamanda sosyal bir amaç da hizmet etmektedir. Buna göre, kadınlara iş olanağı sağlayarak ekonomik özgürlüklerini kazanmalarına imkân vermek.

Bunun da bir sonucu olarak gelir elde eden kadınlar güçlenmektedir. Kadınların kurulan kooperatiflerde toplum yararına hizmetler (yeme içme, el sanatları vb.) sunması yönü ile ulusal ekonomiye katkı sağlaması önem arz etmektedir.

Kadınların sosyal hayata katılımına imkân veren kooperatiflerin olumlu sonuçları sadece kadınlarla sınırlı değildir. Kadın belki de ilk kez evinin dışında başka bir yerde başka birileri için üretim yapacak ve bunun karşılığında da bir gelir elde edecektir. Bu haz onun daha fazla üretmesini ve gelir elde etmesini teşvik edecektir. Aynı zamanda özgüven kazanıp kendisini daha mutlu hissedecektir. Bir kadın mutlu olursa etrafına da mutluluk saçacaktır. Mutlu bireyler yetiştirecektir. Mutluk bireyler de hem daha sağlıklı hem de daha başarılı olacaktır. Bu sebeple ülkemizdeki kadın kooperatiflerinin yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması önem arz etmektedir.

MEDYADA KADIN OLMAK

Kurumsal İletişim Uzm. Sevim CELEPOĞLU
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Gazetecinin cinsiyeti, onun eşitliği öne çıkaran duygu ve görüşleri benimsemesi ya da eşitlikçi pratikleri desteklemesini sağlayacak belirli değerler ve inançlar için herhangi bir garanti vermez” (Karen Ross, Women At Work, 2001).

Eril bakış açısının hâkim olduğu bir dünyada ve mütemadiyen maruz kaldığımız eril bir toplumda yaşıyoruz. Yüzyıllardır kadının; ailedeki, toplumdaki, iş hayatındaki ve ilişkideki rollerini konuşuyoruz.

Mustafa Kemal Atatürk:

“Şuna inanmak lazımdır ki, dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir” diyerek kadının toplumsal yaşamdaki önemini ve rolünü tek cümle ile vurgulamıştır. Kadının da yavaş yavaş iş dünyasına adım atmasıyla birlikte cinsiyet ayrımcılığı fazlalaşmıştır. Bugün çok sayıda kadın medya çalışanı olmasına rağmen kadına yapılan haksızlığın en çok uygulandığı endüst-

rilerden biri de medyadır. En çıplak ve basit haliyle bir ekonomi, siyaset, spor gibi konular erkek medya çalışanlarının alanı gibi görülürken magazin, sağlık, moda, rolü kadına biçilmiş ve bu roller kendi içimizde de içselleştirdiğimiz bir durum haline gelmiştir.

Kadın özellikle medyada cinsiyetçi yönleri ve fiziki özellikleri ile ön plana çıkan bir figür. Gerek medya temsilinde, gerek sektörde ve özellikle günümüzde kadın, şiddetin nesnesi haline gelmiştir. Kadının iş yaşamındaki sorunları yaşamasına neden olan, düşük ücretle çalışmak zorunda bırakılan ve becerisini ispat etmiş olmasına rağmen yükselmesini her daim zorlaştıran şey eril otoriteyi sarsacak olan “korku”dur. Çünkü en eril anlatılardan biri de medyadır. Kadınlarımız ise medyada tutunabilmek için yeri geldiğinde erkeksi çalışma tarzını üstlenerek var olmaya çalışmış, bazı kadınlar feminist hareketlerine katkı-

arak farklı bir ses getirmek için kendini keşfetmiş, bazıları kendi işlerini kurmuş bazıları ise işlerinden vazgeçip kendilerini geri çekmişlerdir.

Fransız Yazar ve Feminist Filozof Simone de Beauvoir’in: “Kadını götürüp mutfağa ya da süslenme odasına kapatıyor, sonra da ufkunun darlığına şaşıyoruz; kanatlarını kesiyoruz, sonra uçamıyor diye yakınıyoruz.” cümlesindeki gibi kadın, toplumsal düşünce baskısı ile bastırılıp sonra da eksik etek diye yaftalanan, elinin hamuruyla erkek işine karışma denilen bir varlığa dönüştürülmektedir. Ancak sadece medyada değil tüm sektörlerde kadın, cinsiyetçi söylemlere ve davranışlara maruz kalmaktadır.

Kadın olmak, var olmak için sürekli çabalamak demektir...

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

Av. Aslı ÇETİN

Kadına yönelik aile içi şiddetin yoğunluğu ve çeşitleri değişmekle birlikte tüm toplumlarda var olan bir insan hakkı ihlalidir. Dünyada 1960'lı yıllarda kadın hareketlerinin çabalarıyla birlikte toplumların gündemine girmiş ve kadına yönelik en önemli insan hakları ihlali haline gelmiştir. Türkiye'de bu farkındalığın oluşması 1980'li yıllara dayanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, çalışan-ev kadını, köylü-kentli, tahsilli-tahsilsiz, zengin-yoksul, genç-yaşlı ayırt etmeksizin kadınların büyük çoğunluğunun yaşadıkları ortak bir sorundur. Bu durum kadınların fiziksel ve ruhsal sağlığını bozmanın yanı sıra; kadının toplumdaki ekonomik ve sosyal statülerinin gelişmesine de büyük engel teşkil etmektedir. Şiddetin etkileri sadece kadınlar üzerinde değil, özellikle çocuklar, aileler

ve toplumda kendini göstermektedir.

Kadınlar kendini en güvende hissetmeleri gereken yer olan evlerinde, en çok güvenmeleri gereken aralarında kan bağı olan aile bireylerinden şiddet görmektedirler. Şiddet kavramı öncelerde yalnızca bilinçli şekilde yapılan fiziksel müdahaleyi kapsarken, yapılan düzenlemelerle kasıtlı olup olmadığına bakılmaksızın fiziksel, psikolojik, cinsel, sözlü ve hatta ekonomik ve politik baskıları içerecek şekilde genişletilmiştir. Kadının acı çekmesiyle sonuçlanacak, özgürlüğünün keyfi engellenmesine sebep olacak her türlü tutum ve davranış, baskı ve buna yönelik tehdit ve hakaret şiddet kavramı kapsamına alınmıştır.

Türkiye'de de kadına yönelik aile içi şiddetin azaltılması ve mağdurların korunması açısından gerek uluslararası taahhüt-

ler gerekse ulusal mevzuattaki düzenlemeler kapsamında yasal ve idari tedbirler alınmış ve alınmaya devam etmektedir. Sorunlara kalıcı çözümler bulabilmek için ise toplumsal zihniyet dönüşümü şarttır.

Peki gelelim bir çoğumuzun basından ve sosyal medyadan duyduğu ve 'İstanbul Sözleşmesi Yaşatır!' sloganıyla zihinlerimizde yer edinen İstanbul Sözleşmesi'nin içeriği nedir ve neden bu denli tartışma konusu haline gelmiştir?

İstanbul Sözleşmesi; Avrupa Konseyi tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde imzaya açılmış, kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ve bu konuda ilk uluslararası sözleşme niteliği taşıyan düzenlemedir. Sözleşme, İstanbul'da imzaya açılmış olması nedeniyle İstanbul Sözleşmesi olarak anılmaktadır. Türkiye, 2014 yılından bu tarafa yürürlükte olan sözleşmeye imza atan ve onaylayan ilk ülke olmuştur. Sözleşmede kadına karşı şiddetle mücadele için kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturulmuş, önleme, koruma, kovuşturma ve mağdur destek mekanizmalarına yer verilmiştir. Sözleşme, şiddetin önlenmesi konusunda adeta bir yol haritası çizmiştir. Farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınakların kurulması, acil yardım hatlarının açılması, çocuk tanıklar için koruma, bedensel zarar görenle-

re tazminat, adli yardım hizmetleri gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve devletlere bu konularda yükümlülükler yüklemiştir. Ayrıca Sözleşme'nin bağlayıcılığını ve yaptırım gücünü artıracak nitelikte olmak üzere; GREVIO adı verilen izleme mekanizması kurularak taraf ülkelerin temsilcilerinden oluşacak uzman bir grubun Sözleşme'nin taraf devletlerce uygulanmasını izlemeleri kararlaştırılmıştır.

İstanbul Sözleşmesine yönelik itirazlar iki temel argüman üze-

rine inşa edilmiştir. İlki; toplumsal cinsiyet eşitliğini düzenleyen 3. ve 4. Madde'lerin toplum yapısını bozarak eşcinsel birlik-teliklere yasal alt yapı sağladığı iddiasıdır. İkincisi ise; 48. Madde'de belirtilen taraflar arasındaki şiddete ilişkin arabuluculuk ve uzlaşma sürecinin yasaklanması maddesidir. Ayrıca kadının tek başına beyanının esas alınarak erkeğe uzaklaştırma verilmesinin aileleri kolay yoldan parçaladığı da öne sürülen gerekçelerdendir.

Zannımca tüm bu iddialar sözleşmenin tamamını düşman ilan edebilmek yeterli değildir. Sözleşme'yle ilgili bütüncül politikaların uygulanması ve şiddetle mücadelede tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla etkin bir koordinasyon kurmak gerekmektedir. Şüphesiz ki tüm bu maddelerin etkin şekilde uygulanabilmesi ve suiistimal edilmemesi açısından uygulayıcılara büyük görev düşmektedir.

KADINA YÖNELİK DİJİTAL İSTİSMAR

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

İstismar; sözlük anlamı olarak iyi niyeti kötüye kullanma, sömürme anlamına gelen bir sözcüktür. İstismar, kişinin rızası olmadan tehdit ile güç kullanılarak zorlandığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Son zamanlarda sosyal medyada dijital istismar haberleri çokça yaygınlaşmaktadır. Sosyal medya, yeni bir sosyal paylaşım alanı olarak her geçen gün etkisini artırmaktadır.

Genellikle bireyler tarafından üretilen çeşitli görüntü, belge, fotoğraf ve bilgi paylaşımları yapılan bu ağların, denetimi hemen hemen mümkün görünmemektedir.

İnternet erişiminin artması, mobil bilginin hızla yayılması ve sosyal medyanın yaygın kullanımını, kadınlara yönelik mevcut şiddet salgını ile birleştiğinde, potansiyel olarak önemli hukuki

ve sosyal sonuçları olan, büyüyen küresel bir sorun olma özelliğine ulaşmaktadır. Avrupalı araştırmacılar; kadınlara yönelik bu şiddeti bir “salgın” olarak nitelendirmektedirler.

“Kadına yönelik şiddet”, Avrupa Konseyi tarafından “Bir insan hakları ihlali ve kadınlara karşı bir ayrımcılık biçimi olarak tanımlanmaktadır ve kadınlarda fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ızdıraba yol açan veya yol açabilecek her türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerine atıfta bulunmaktadır.” Eylemlerin baskı veya keyfi olarak özgürlükten mahrum bırakması ister kamusal ister özel hayatta olsun bir suç niteliğinde olduğu kabul edilmektedir.

Literatürde istismar sorunu; “siber zorbalık”, “çevrimiçi şid-

det”, “nefret söylemi”, “dijital istismar”, “siber şiddet” ve “çevrimiçi taciz” gibi adlarla ifade edilmektedir. Verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi dijital olandır. Dijital istismar, teknolojiyi hayatlarının neredeyse her alanında kullanan özellikle gençler arasında yaygın görülmektedir. Kadın istismarı kadar çocuk istismarı da dijital dünyada önemli bir sosyal ve hukuki sorun olarak yaygınlaşmaktadır. Yine de birçok insan neyin dijital istismar olduğunu bilmemekte; ancak herkes dijital istismarın kurbanı olabilmektedir.

Kadın istismarı birey ve toplum üzerinde büyük etkiler meydana getirmekte ve birçok soruna neden olmaktadır. İstismar türleri arasında bulunan cinsel istismar hem psikolojik hem de fiziksel açıdan kişi üzerinde birçok zarara neden olmaktadır. İstismarın bilinen en temel nedenleri ihmal ve bilinçsizlik durumudur. Tüm kadınlar çevrimiçi tacize uğrama riski altındayken, kimliğin diğer yönleri - ırk, etnik köken, dil, göçmenlik durumu ve engellilik gibi - sorunu daha da artırabilir. Aynı anda farklı kimliklere mensup kadınların çevrimiçi şiddete karşı daha savunmasız hedefler olduğu ABD’de özellikle belirtilmektedir. Avrupa’da yakın partner şiddeti; fiziksel, cinsel ve psikolojik eylemler ve aynı zamanda ekonomik baskı da dahil olmak üzere, yetişkinlerin veya ergenlerin rızaları olmadan yakın partnerlerine karşı kullanabilecekleri bir saldırı ve zorlayıcı davranış mode-

li şeklinde tanımlanmaktadır. Muhatablarda utanç, korku ve çaresizlik duyguları ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan utanç, korku ve çaresizlik duygularına rağmen daha az mahkûmiyete yol açması nedeniyle bu vakalar nadiren rapor edilmektedir. Yakın partner şiddetinin en büyük yükü erkekler tarafından kadın partnerlerine karşı uygulanmaktadır.

Kadınlara yönelik çevrimiçi şiddet, küresel bir sorun olarak hızla yayılmaktadır. Aşağıda örneklerini verdiğimiz ülkelerdeki dijital istismar davranışları, her ülkede suçlu kişilerin ortak davranışı olarak görülmektedir. Bu davranış, ülkelerin dinlerine veya kalkınmışlığına göre değişmemektedir. İnternetin olduğu her toplumda çevrimiçi şiddet dünyanın karanlık yüzü olarak karşımıza çıkmaktadır.

İspanyol "Ulusal Aile İçi Şiddet Hattı"nda dijital istismar; tanıdık birine zorbalık yapmak, taciz etmek, gizlice izlemek veya korkutmak için mesajlaşma ve sosyal ağ gibi teknolojilerin kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Çoğu durumda bu tür bir istismar duygusal ve sözlüdür. Çevrimiçi ortamda sürdürülmesine rağmen, kurbanın gerçek hayatını birçok yönden etkilemektedir.

Yine aynı internet sitesi, üyeleri için aşağıdaki durumlarda dijital istismara maruz kalabileceklerini ifade etmektedir:

•Facebook'ta ve diğer sitelerde kiminle arkadaş olabileceğinizi veya olamayacağınızı söylerler.

•Olumsuz, aşağılayıcı ve hatta tehdit edici e-postalar, Facebook mesajları, tweetler veya çevrimiçi diğer mesajlar gönderirler.

•Sizi sürekli takip etmek için Facebook, Twitter ve diğerleri gibi siteleri kullanırlar.

•Sizi durum güncellemelerine dâhil ederler.

•İstenmeyen, müstehcen resimler gönderir ve karşılığında bazılarını göndermenizi isterler.

•Uygunsuz video göndermeniz için size baskı yaparlar.

•Parolalarınızın verilmesinde ısrar eder veya parolalarınızı çalarlar.

•Sürekli size mesaj gönderir ve cezalandırılacağınız korkusuyla telefonunuzdan ayırlamayacağınızı hissettirirler.

•Telefonunuza sık sık bakar, resimlerinizi, metinlerinizi ve giden aramalarınızı kontrol ederler.

Diğer istismar biçimleri gibi dijital istismar, bir tanıdığınızın eylemlerinizi kontrol etme girişimidir. Sağlıklı bir ilişki sürdürmenin bir parçası olarak, tarafların çevrimiçi ortamda neyin kabul edilebilir olup neyin olmadığına ana hatlarıyla belirten bir dijital sözleşme oluşturmaları önerilmektedir. Ek olarak, "dijital hakların" bilinmesi ve kullanılması önemlidir:

•Tanıdığınızın sinirlenmeden telefonunuzu kapatıp yakınlarınızla ve ailenizle vakit geçirme hakkına sahip olduğunuzu kabul etmesi gerekir.

•Cinsel içerikli mesajlaşmaya hayır deme veya arkadaşınıza dijital bilgiler göndermeme hakkına sahipsiniz.

•Oturum açma bilgilerinizi ve parolalarınızı gizli tutma hakkına sahipsiniz.

•Sosyal ağ sitelerinde kendi gizlilik ayarlarınızı kontrol etme hakkına sahipsiniz.

•Çevrimiçi veya çevrimdışı ilişkinizde kendinizi güvende ve

saygı duyulma hakkına sahipsiniz.

Associated Press ve MTV ortaklığıyla yapılan bir ankete göre yaşları 14 ila 24 arasında değişen gençlerin dörtte üçü, çevrimiçi dünyanın "dijital istismar" olarak adlandırılan "karanlık yüzünün" ciddi bir sorun olduğunu ifade etmiştir. Gençler, çevrimiçi olayların daha kötü olduğunu çünkü buna "herkesin şahit olduğunu" kaydediyor. Ayrıca gençlerin yüzde 75'i, insanların yüz yüze söylemeye ya da yapmaya cesaret edemediklerini internet ortamında hayata geçirdiklerini düşünüyor. İnternetteki istismar vakalarını araştıran Samir Hinduja, son araştırmalara göre ortaokul ve lise öğrencileri arasında siber istismara maruz kalanların oranının % 20-25 arasında olduğunu belirtmiştir. İnternet ortamındaki tacizcilerin birçoğunun gerçek hayatta da bu davranışı sürdürdükleri tespit edilmiştir.

İlk gençlik çağlarında ya da 20'li yaşlarında olan gençlerin % 56'sı, internet ortamında aşağılama ya da hakaret içeren çeşitli saldırılara hedef olmuştur. İnternetin, ergenlik ya da gençlik çağlarındaki "romantik ayrılıklar, yakın arkadaş kavgaları, kıskançlık, rekabet, sataşmalar ya da alay" gibi güçlü davranışların gençler üzerindeki etkilerini artırdığı belirtilmektedir. Ankete katılan gençlerin üçte biri, cinsel içerikli mesaj, fotoğraf ya da videolarını arkadaşısıyla paylaştıklarını ifade ederken, ilişkisi olan her 10 gençten 4'ü arkadaşlarının bilgisayar ya da telefon yoluyla kendilerini rahatsız ettiğini ya da bu araçları kontrol etmek için kullandığını söylemiştir.

17.7.2017 tarihinde The Guardian'da yayınlanan bir yazıda "2015 yılında, Pakistan Federal Teftiş Ajansı'na göre 3000'den

fazla siber suç raporlanmıştır. Bunların % 45'i sosyal medya kullanan kadınları hedef almaktadır. Bu rakamlar internet üzerine araştırmaları olan Pakistanlı gazeteci Rabia Mehmood'u şaşırtmamaktadır. "Taciz, Pakistan'da teknolojiye erişimi olan kadınların kayda değer bir sorunu ve sabit telefon hattı teknolojisinin kullanıldığı günlerden bu yana değişmedi" diyor. Kadınlara karşı çevrimiçi şiddet küresel bir olgu, Pakistan'da ise bu sorunun kültürden bilinç eksikliğine kadar birçok nedeni bulunmaktadır. 2019 yılında ABD Beyaz Kitap serisi olarak "Combating Online Violence Against Women A Call For Protection" Online Şiddetle Mücadele: Kadınlara Yönelik Koruma Çağrısı" adlı yayınlarında kadınların nasıl çevrimiçi tacize uğradıkları ve kamusal ve özel alandaki bazı temel sorunlarını ana hatlarıyla ele almışlardır.

Uygun okuryazarlığa sahip olmadıklarından kadınların internet kullanımının içerdiği risklerin tam olarak farkına varamadıkları, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte güçlendirilmiş mahremiyet ve güvenlik ihtiyacı gibi zorlukların ortaya çıktığı belirtilmektedir. Konu-

nun önemi ve kadına yönelik çevrimiçi şiddeti daha etkili bir şekilde ele almak için yasal ve düzenleyici bir çerçeve için talebin ABD de arttığı ifade edilmektedir. Bu yayınlar, Latin Amerika ve Karayip ülkelerine de hitap etmeyi ve kendilerini çevrimiçi ortamda istismara maruz kalan kadınları risklerden korumayı amaçlamaktadır.

Kadınların farkında olmadan çevrimiçi olarak nasıl açığa çıkabileceklerine bir örnek, veri sızıntılarıdır. 2019'da, Hindistan'da bir devlet kurumu tarafından barındırılan ve kadınların üreme sağlığı ile ilgili 12 milyondan fazla tıbbi kayıt çevrimiçi olarak ifşa edilmiştir. Sorun, Ulusal Bilgisayar Acil Durum Müdahale Ekibi (CERT) tarafından yabancı bir araştırmacı ile iş birliği içinde ele alınmış; ancak çözülmesi haftalar sürmüştür. Kadınların kişisel bilgilerinin ifşa edilmesi kendi içinde mahremiyet haklarının ihlalidir, ancak aynı zamanda kadınları farklı çevrimiçi şiddet ve taciz türlerine karşı daha zayıf hale getirir.

Avrupa'nın kalabalık bir nüfusuna sahip ülkesi olan Almanya'da kadına dönük şiddet raporları

hiç de iç açıcı değildir. Kadına yönelik bildirilen şiddet eylemlerinin sayısı biraz artmıştır. Federal Aile Bakanı Franziska Giffey sayıları "endişe verici" olarak nitelendirmiştir. Federal Ceza Dairesi (BKA)'nin verilerine göre geçen yıl (2019) 122 kadın Almanya'da partneri veya eski partneri tarafından öldürüldü.

Toplamda 114.000'den fazla kadın, eşleri, partnerleri veya eski partnerleri tarafından aile içi şiddet, tehdit veya baskıya maruz kaldı. Giffey'e göre, her beş kurbandan sadece biri yardım istiyor. Toplam 140.755 yakın partner şiddeti vakası kaydedildi. % 81'inde kadınlar mağdur oldu. Giffey, yakın partner şiddetine karşı yeni bir girişim başlattığını duyurdu. Kadın sığınma evlerinin sayısı artırılmasını istedi. Ülke çapında yaklaşık 350 kadın sığınma evi, yani aile içi şiddetten etkilenen kadınlar için sığınma yerleri bulunmaktadır. Federal Aile Bakanlığı, Almanya'daki her üç kadının hayatında en az bir kez şiddete maruz kaldığına işaret ediyor. Bakan Giffey'e göre; "Geleceğin konusu bu olacak."

Şimdiye kadar, AB düzeyinde internette kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete karşı kapsamlı bir kavramsallaştırma veya mevzuat bulunmamaktadır. Buna ek olarak, internette kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin sıklığı ve zararı konusunda AB çapında cinsiyete göre farklılaştırılmış bir çalışma yoktur ve AB üye devletlerinde ulusal düzeyde yalnızca sınırlı araştırma mevcuttur. Örneğin Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE), kadınlara ve kız çocuklarına yönelik internet şiddetinin doğasını ve sıklığını daha iyi anlamak için araştırmalarını artırmaktadır. Bununla birlikte, mevcut araştırmalar, kadınlara internette erkeklere kıyasla orantısız bir şekilde belirli şiddet türlerinin hedeflendiğini

göstermektedir. Örneğin, 10-50 yaş arası 9.000 Alman internet kullanıcısıyla yapılan bir ankette, kadınların internet üzerinden cinsel taciz ve “siber takip” mağduru olma ihtimalleri önemli ölçüde daha yüksek ve bu şiddet türlerinin etkileri mağdurlar için daha travmatik olduğu ifade edilmektedir.

Türkiye’de dijital istismarın önlenmesine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bazı okullarda dünya çapında pek çok genci intihara sürükleyen “Mavi Balina” ve “Momo” oyunları gibi dijital platformdaki kötü niyetli kişi ve yazılımlara karşı velilere “Siber Zorbalık ve Dijital İstismar Eğitimleri” verilmektedir. Öte yandan Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi son dönemde “Dijital İstismar Girişimi” bilgilendirmesinde aile ve öğrencilere çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır.

Basına yansıdığı kadarıyla Türkiye’de kadına yönelik şiddette her yıl büyük bir artış gözlenirken, ülkenin kanayan yarası haline gelen şiddete karşı son yıllarda alınan önlemler de artmaktadır. Bu kapsamda harekete geçen İçişleri Bakanlığı, yeni yılın ilk günü bakan imzasıyla “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi” yayınlamıştır. Genelgede, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda

yükümlülüğü bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile bu alanda görev alan kamu görevlilerinin sorumluluklarını gecikmeden yerine getirmeleri istenmektedir.

Türkiye üniversitelerinde 87 kadın ve aile uygulama ve araştırma merkezleri kadın ve aile sorunlarına dönük çalışmalarına yoğunlaşmış bulunmaktadır.

Son yıllarda kamu kurumları içinde emniyet teşkilatının sorununa yaklaşımlarında hassasiyetlerini artırdıkları görülmektedir. Örneğin şiddetle mücadele konusunda hassasiyet gösteren İstanbul Emniyet Müdürlüğü ilçelere bağlı karakollarda, Aile İçive Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Birimleri oluşturmuş ve şiddetle ilgili daha profesyonel hareket etmek için büro olarak hizmet vermeye başlamışlardır. 39 ilçedeki Aile ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büroları’ndan 36’sının başına kadın amir getirilmiştir. ‘Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Bürosu’ müdürü Gülşen Adır’in ifadelerine göre; “Birim müdürlerimizin hepsi profesyonel anlamda eğitildiler. Görevli oldukları ilçede sadece kadın ve aileye şiddet vakalarıyla ilgilenecekler.” Sul tangazi Büro Amiri Özge Özdemir ise, günde ortalama 10 kadının şiddet nedeniyle müracaatta bulunduğunu belirterek; “Kadınlara fiziksel şiddetin yanı sıra

psikolojik şiddet de çok fazla uygulanıyor. Fiziksel şiddettense psikolojik şiddet kadınlarda olumsuz yönde daha fazla etki bırakıyor. Bunun yanı sıra siber suçlardan dolayı çok fazla müracaat alıyoruz. Kadınlar genelde sosyal medyada konuştuğu kişiler tarafından, ‘Ailene fotoğraflarını atarım’ şeklinde tehdit ediliyor” diye sorunun dijital istismar boyutunu dile getirmiştir. Sonuç olarak internete erişim, ekonomik ve sosyal refah için giderek bir gereklilik haline gelmekte ve temel bir insan hakkı olarak görülmektedir. Bu nedenle bu dijital kamusal alanın bireyler için güvenli ve güçlendirici bir alan olmasında herkese önemli görevler düşmektedir.

Dijital şiddet veya sanal istismar adlarıyla ifade edilen bu toplumsal sorun, internetin yaygınlaşmasıyla küresel bir soruna dönüşmektedir. Çeşitli araştırmacılar veya kamu kurumları bu sorunu küresel bir salgın olarak görmektedir. Toplumların ve hükümetlerin bu soruna karşı alacakları tedbirler toplumsal özelliklerine göre farklılık gösterecektir. Sorun çok boyutlu bir olgudur. Sorunun yalnız emniyet boyutunu ele almak yeterli olmayacaktır. Sorunun psikolojik, ekonomik, sosyolojik, hukuki ve teknolojik boyutlarıyla birlikte ele alınması ve soruna bütüncül yaklaşılması gerekmektedir.

DİPNOTLAR

<https://rm.coe.int/168008482e>.

Gökalp, Y , Kaya, S , Övün, A . (2018). KADIN VE ÇOCUK İSTİSMARI . Akademik MATBUAT , 2 (1) , 61-77 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/matbuat/issue/38355/422959>

<https://www.oas.org/en/sms/cicte/docs/20191125-ENG-White-Paper-7-VIOLENCE-AGAINST-WOMEN.pdf> (Http: // eige. Europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1265).

<https://www.thehotline.org/2014/03/18/what-is-digital-abuse/> National Domestic Violence Hotline.

<https://www.thehotline.org/2014/03/18/what-is-digital-abuse/> National Domestic Violence Hotline.

<https://www.cumhuriyet.com.tr/amp/haber/internetin-karanlik-yuzu-dijital-istismar-285572>

<https://www.catlakzemin.com/bunlar-hep-cinsel-zorlama-sextortion-intikam-pornosu-pakistanda-siber-istismara-karsi-mucadele-eden-kadin/>

<https://www.oas.org/en/sms/cicte/docs/20191125-ENG-White-Paper-7-VIOLENCE-AGAINST-WOMEN.pdf>
<https://www.oas.org/en/sms/cicte/docs/20191125-ENG-White-Paper-7-VIOLENCE-AGAINST-WOMEN.pdf>
<https://www.tagesschau.de/inland/gewalttaten-frauen-deutschland-101.html>
StauDeMüller, F., Hansen, B., Voss, M. (2012). How stressful is online victimization? Effects of victim's personality and properties of the incident. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2). Abrufer unter: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17405629.2011.643170>.
http://erenomerhekimilkokulu.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzda-siber-zorbalik-dijital-istismar-egitimi-verildi_7435933.html
<https://www.brandingturkiye.com/cumhurbaskanligindan-momo-uyarisi/> ve <https://cbddo.gov.tr/>
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/kadin-gucuyle-tum-kadinlarin-yanindayiz-6134959>
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/kadin-gucuyle-tum-kadinlarin-yanindayiz-6134959>

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Hemşire Hatice AĞDEMİR
Gaziantep Üniversitesi

Kadın, her insanın yaşamında azımsanmayacak kadar çok rolü ve değeri olan anne, abla, kardeş ve hayat arkadaşı olarak yer alan en önemli varlıktır. Ancak hayatın bu kadar rol yüklediği ve değer verdiği kadınların, toplumda şiddet görmeye karşı karşıya kalabilmektedir.

Kadına yönelik şiddet, dünyanın her yerinde farklı ırk, dil, din, sınıf ve etnik gruplara mensup kadınların ortak bir sorunudur ve hem ülkemizde hem de dünyada karşılaşılan en önemli toplumsal sorunlardan biridir. Günümüzde toplumsal ve anayasal tüm çabalara rağmen kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayalı yani kadınlara, sırf kadın oldukları için uygulanan ve kadınları etkileyen bir ayrımcılık türüdür. Kadına zarar veren fiziksel, cinsel ve ruhsal hasarlarla sonuçlanma olasılığı olan bilinçsizce yapılan

bir eylemdir. Kadına toplum içerisinde veya özel yaşamda baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasıyla yaşanan insani hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi durumudur. Şiddet, kaba kuvvet, güç kullanma, duygu ve davranışta aşırılık olarak tanımlanmaktadır. Şiddet günümüzde kamu düzenini tehdit eden önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Hiçbir sebep, bir canlıya şiddet uygulanmasını haklı gösteremez. Şiddet, zayıf kişiliğin bir göstergesidir ve insanlık dışı bir eylemdir. İnsanoğluna yakışmayan vahşi bir davranıştır.

Kadına yönelik şiddet ne yazık ki her geçen gün artarak devam etmektedir. Kendi hak ve özgürlükleri konusunda bilinçlenen kadınlarımızın sayısı artmakta iken ataerki ailede yetişen bilinçsiz erkekler, bilinçli güçlü

kadına tahammül edemeyip şiddete başvurarak kendi egemenliğini bu yolla kabul ettirmeye çalışmaktadır. Kadına şiddet, fiziksel, cinsel, psikolojik saldırganlığı ve zorlamayı kapsamakta ve bir ilişkide bir kişinin diğer kişiyi kontrol etmesine yönelik olarak kullandığı kötü davranış kalıbı olarak bilinmektedir. Kadına yönelik şiddetin fiziksel, psikolojik, cinsel, sosyal ve ekonomik birçok yönü bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet, çoğu kez kadın intiharları, çok eşlilik, erken yaşta ve zorla evlendirilme, çok çocuk doğurmaya zorlanma, kız çocuk doğurma veya çocuk doğmayışının sorumluluğunun yüklenmesi gibi durumlarla karşımıza çıkmaktadır. Kadın, çoğunlukla aile içinde şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Aile içi şiddet davranışının oluşumuna yol açan nedenler sosyal, kültürel, ekonomik faktörler, yoksulluk ve işsizlik gibi kavramlar olarak sıralanabilir. Şiddete eğilimli bir kişinin, onu bu davranışa götüren nedenlerine bakıldığında, yetersiz anne-baba-çocuk ilişkisi, yetersiz aile şefkati, şiddet içeren davranışlara maruz kalma, öfkesini kontrol edememe, arkadaş çevresi, zararlı alışkanlıklar ve değer verilmeme gibi nedenler görülmektedir. Kadına şiddetin ailenin diğer üyeleri olan çocuklar üzerinde de çok olumsuz etkileri olduğu görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetin önleminde anne ve babalara özellikle annelere önemli görevler düşmektedir. Anneler erkek çocuklarını yetiştirirken onla

ra kızlarından daha farklı, daha üstünmüş gibi davranmamalılar, kız ya da erkek olsun ikisinin de eşit olduğu anlayışıyla yetiştirmelidirler. Çocuklara terbiye vermek için şiddete başvurmaları gerekmektedir. Şiddet gören çocuklar ilerleyen yaşlarda şiddet uygulayan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Küresel çapta çalışmalara rağmen kadınlar, tüm dünyada ne yazık ki şiddet görmekte, bunun sonucunda da psikolojik ve fiziksel zararlar görmekte, yaralanmakta ya da hayatlarını kaybetmektedirler. Kadına şiddet, aynı

zamanda toplumda bireylerin birbirlerine olan güven duygularına zarar vermekte ve güvensizliği artırmaktadır.

Kadına şiddetle mücadelede en önemli adım, kadının eğitim seviyesinin yükseltilmesidir. Eğitim, kadının ekonomik özgürlüğünü kazanmasını, hayatı ile ilgili bilinçli kararlar almasını, yasal haklarını bilerek kendi ayakları üzerinde durabilmesini sağlamaktadır. Kadın eğitimi güçlenir. Kadınların bilinçlendirilmesi, sosyal ve anayasal hakları konusunda yetkin hale getirilmesi gerekmektedir. Kadı-

na şiddet konusunda devlet kurumlarına, yerel yönetimlere ve hukuk sağlayıcılarına da önemli görevler düşmektedir. Şiddet, hem insanların yaşam kalitesini düşürür hem de kuşaklar arası geçiş göstererek şiddet eğilimli yeni nesillerin oluşmasına neden olur. Bu sebeple bireysel, toplumsal ve devlet eliyle kadına şiddetin önlenmesi adına gereken tüm adımlar bir an önce atılmalı, sorumluluklar alınmalı ve ölümlerle sonuçlanan kadın istismarı ve kadına yönelik şiddet vakaları son bulmalıdır.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUK SAHİBİ AİLELER VE BU AİLELERE YÖNELİK SOSYAL DESTEK

Arş. Gör. Şeyda YILDIRIM PARLAK
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Aile, toplumun temelini oluşturmakta, ebeveynler açısından farklı sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Çocukların bakımı, sağlık durumları ile eğitim ortamlarına katılımlarına yönelik çabalar, bu sorumluluklara örnek verilebilir. Çünkü her anne baba çocuğunun doğumu öncesi sağlıklı olmasını hayal ederken doğumuyla birlikte bilişsel, sosyal ve fiziksel olarak iyi bir yaşam sürmesini istemektedir. Ancak anne babaların çalışma durumu ve işte geçirdikleri süreye bağlı olarak çocuklarına ayırdıkları zaman azalmaktadır.

Bu nedenle çocuklarının bakım, eğitim ve sağlık sürecinde desteğe gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinimler, ailenin ve çocuğun özelliklerine göre farklılık göstermekte, akranlarına göre gelişimsel farklılıkları olan özel gereksinimli çocuk ebeveynleri için farklı rolleri de beraberinde getirmektedir. Çiftler, çocukları ile ilgili sorumlulukları paylaşma eğiliminde olsalar da çoğunlukla annelerin bu süreçte daha yoğun rol aldığı görülmektedir. Özel gereksinimli çocuk sahibi olan anneler, hem özel bir çocuğa sahip olmanın getirdiği kaygı hem de eğitim ihtiyaçları başta olmak üzere, çocukları ile ilgili birçok sorumluluğu almakta, hatta çoğu zaman tek başına süreci devam ettirmek durumunda kalmaktadır. Bununla birlikte toplumun özel gereksinimli çocuklara bakış açısı, çoğu zaman sosyal ilişkilerde çevresindeki insanlardan tarafından reddedilme, okullara geçiş aşaması, kabullerde yaşanan sorunlar da

ebeveynlerin aile içi davranışları ile toplumsal yaşama katılımlarını etkilemektedir.

Özel gereksinimli çocuklarının eğitim ve sağlık hizmetlerine duydukları gereksinim, sağlık hizmetlerini karşılamalarına yönelik ailenin ekonomik gereksinimleri, "Benden sonra ne olacak?" düşüncesinin getirdiği gelecek kaygısı, annelerin yaşadığı sorunların başında yer almaktadır. Dolayısıyla farklı gelişim gösteren bir çocuk ile karşılaşan anne, deneyimlemediği yeni durumlar ile baş etmek zorunda kalmakta, bir yandan da onun bağımsız yaşayabilmesi için destek arayışına yönelmektedir. Bu bağlamda anneler, kendi yaşamları ile özel gereksinimli çocukları ve ailenin diğer üyeleri arasında bir denge arayışında kalmaktadır.

Anneler, özel gereksinimli olsun olmasın çocuklarının ihtiyaçla-

Arş. Gör. Sevim KARAHAHAN
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

rını karşılamak için yoğun çaba göstermektedir. Özel gereksinimli çocuğu olan çoğu anne, çocukları arasındaki dengeyi kurmakta zorlanmakta, her birinin yaşamda bağımsız ve topluma tam katılan üretken bireyler olması için çabalamaktadır.

Alan yazınında özel gereksinimli kardeşe sahip olmanın, diğer kardeşlerde farklı davranış ve tutumlara yol açtığı ifade edilmektedir. Özel gereksinimli bir kardeşe sahip olma durumu, bazen sevinç ile karşılaşırken bazen de karmakarışık duygulara neden olabilmektedir. Annelerin ise özel gereksinimli çocuğun doğumu ile aile içi örüntülerde dengeyi kurmakta zorlandıkları, eş-akraba ve çocukları ile ilişkilerinde yalnızlık, kaygı, tükenmişlik yaşadıkları dikkati çekmektedir. Bu nedenle annelerin süreçte aile içi olumlu duyguları içeren desteklere, kendilerini çocuklarının geleceği açısından

iyi hissetmelerine neden olacak nitelikli özel eğitim hizmetlerine erişimi ile sosyal desteklere ulaşmaları önem arz etmektedir. Çünkü sosyal destek bağlamı içindeki kişilerden hem psikolojik hem de sosyal destek gören anneler, aileleri ve çocukları için daha güçlü kararlar alabilmektedir. Annelerin sosyal destek bağlamındaki kişilerden göreceği her türlü yardım, iyi oluşlarının artmasını sağlamaktadır.

Kişilerin olumlu etkileşimine dayalı sosyal destekler, kaygının azaltılması yönünde önemli bir faktördür. Günlük yaşamdaki ev içi sorumluluklar, çocukların beslenmesi, bakımları, beraber serbest zaman aktiviteleri yapma ve eğitimlerine yardımcı olmak, bu desteklere örnek olarak verilebilir. Annelere gereken bu destekler sağlandığında, duygusal açıdan kendilerini daha iyi hissettikleri, kendilerine zaman ayırabildikleri görülmektedir.

Öte yandan, annelere destek sunulmadığında ya da sunulan destekler yeterli olmadığında hem günlük yaşamdaki sorumlulukları, hem çocuklarına yönelik sorumlulukları hem de çalışan bir anne ise iş yerindeki sorumlulukları arasında denge kurmakta güçlük yaşadıkları gözlenmektedir. Bu bağlamda annelerin sosyal destekle çocuklarıyla ilişkilerinin güçlendirilmesi, özel gereksinimleri olan çocuklarının nitelikli eğitim ve sağlık hizmetlerine erken çocukluk döneminden itibaren erişmelerinin sağlanması bir gerekliliktir.

Anneler, günlük yaşama ilişkin var olan sorumluluklarına ek olarak bir de çalışıyorsa yükü daha da artmaktadır. Anne ve babaların özel gereksinimli bir çocuğa sahip olma durumunda verdiği tepkiler, eşler arasında ilişkilerin zedelenmesine, ilişkilerindeki uyumun azalmasına ya da tamamen ortadan kalkmasına neden olabilmektedir. Ev içi düzenlemeler, çocuk bakımı, eş ve sosyal çevrenin beklentilerinin yanı sıra iş yaşamının getirdiği çalışma koşulları ve iş ortamındaki ilişkiler de anneleri çoğu zaman olumsuz etkilemektedir. Ayrıca annelerin yasal hakkı olan izinler için istenen ekstra belgeler ya da bu izinleri kullanmamalarına yönelik sergilenen tutumlar, çoğu zaman süreci daha da zorlaştırmaktadır. Buna göre özel gereksinimli çocuklu ailelerin, yasal hakları konusunda bilgilendirilmesi, kendileri ve çocukları için daha sağlıklı kararlar alabilmelerini özel gereksinimli çocuklarının eğitim ve sağlık hizmet süreçlerine katılımlarını destekleyebilir.

Nitekim, özel eğitimde aile katılımı oldukça önemlidir ve ailenin sürece katılımı, çocuğun hem ev hem de okul ve toplum yaşamında bağımsızlığı için ayırt edici bir bileşendir.

Sonuç olarak, bütün bu durumlar göz önüne alındığında anneler ve aile üyelerinin özel gereksinimli çocuklarının geleceği hakkındaki kaygıları ile baş etmeleri için en temel gereksinimlerinin bilgi edinme ve destek olduğu

açıktır. Dolayısıyla bu destekler, çocuğun nitelikli eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlere erişimi anlamında önem taşımaktadır. Ayrıca aile üyelerinin ekonomik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının da desteklenmesi gerekmektedir. Özel gereksinimli çocuklar ve ebeveynleri için özel eğitim hizmetlerinin ekip anlayışı ve ailenin katılımı ile sunulması gerekmektedir. Özel gereksinimli çocukların bakım, eğitim, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının akranları ile ortak olduğu göz önünde bulundurulmalı, akranlarından ayırmadan birlikte eğitim ve performanslarını en üst düzeyde gösterebilecekleri öğretim ortamlarına katılımları desteklenmelidir.

Özel gereksinimli çocuk ailelerine sunulan eğitimlerin yanında, ailelerin sosyal çevresindeki kişilere de eğitim sunulmalı, anne ve babalara nasıl destek olabilecekleri konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. İş yaşamında yer alan özel gereksinimli çocukların annelerinin, çalışma arkadaşları ve yöneticilerine de özel gereksinim hakkında, özel gereksinimli çocuğu olan annelere nasıl destek olabilecekleri ve çalışan annelerin haklarına yönelik bilgilendirme toplantıları ve seminerler yapılmalıdır. Ailelere ve çocuklara sunulan özel eğitim desteklerinin yanı sıra haftanın belirli gün ve saatlerini kapsayacak şekilde çocuk bakımı hizmeti ve acil durumlarda ihtiyaçlarını karşılamaları, çocukları için bakım ve eğitim hizmeti alabilecekleri hizmet sistemleri geliştirilmelidir.

AKADEMİSYEN ANNE OLMAK ÜZERİNE...

Dr. Öğretim Üyesi Begümhan TURHAN
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Türkiye'deki üniversitelerde akademik kadroların % 40'ını kadınların oluşturduğu bilinmektedir. Bu oran göz önünde bulundurulduğunda; kadın akademisyenlerin büyük bir kısmının da çocuk sahibi olduğu düşünülebilir. Her kadının anne olmak zorunluluğu bulunmakla beraber anne olmak bir toplumsal cinsiyet kalıbıdır.

Günümüzde, akademisyenler arasında da anne olmak ve olmamak arasında gidip gelen kadınlar bulunmaktadır. Kanaatimce, geleneksel bir annelik anlayışının akademik kariyeri durduracağı düşünülmesi, daha modern bir annelik anlayışının ise kariyeri sürdürebileceği fakat olağanüstü bir iş yükü oluşturacağı fikri bu gel-gitleri yaratmaktadır. Kendisini annelik ile akademisyenlik arasında bir seçim yapmak zorunda his-

seden, çoğunlukla da anneliği seçen, böylece akademik yaşamını durduran veya yavaşlatan yönelişe geçen pek çok anne var. Oysa, annelik ve akademisyenlik arasında iyi bir dengenin kurulabilmesi mümkündür. Zira, kadın, bu güce sahiptir.

Ben de 2007 yılında kariyer peşinde lisansüstü eğitime başlamış, 2013 yılında akademisyen olarak yolunu çizmiş bir anneyim. 2012 yılında kızım dünyaya geldikten sonra, dünyanın en güzel duygusunu tatmakla birlikte pek çok akademisyen anne gibi dünyam değişti. Doktora yeterlilik sınavına hazırlanırken kızım 3 yaşındaydı. Uyuması için ayağımda sallarken, bir yandan da elimde kitap okurdum. Uyuduğu zaman işlerimi halletmek için koşturur, uykusuzluğun, yorgunluğun, stresin üstesinden gelir ve sabahlara kadar tezimi

yazardım. 3 yaşından itibaren ise gönlüm el vermeyerek kreşe göndermek durumunda kaldım. Onun sevgisi, tüm meşakkatli durumları aşmaya yetiyordu. Benim gibi birçok akademisyen annenin çocukları, bakıcı teyzeye ve anneanneyle daha çok vakit geçirmektedir. Birçok çalışan anneler -zaman zaman suçluluk hissine kapılmakta, annelik ve kariyer çelişkisi içerisinde "iyi bir anne" olmadığını düşünmektedirler. Elbette, günümüz koşullarında tüm çalışan anneler çeşitli zorlukta meslekler yapmaktadır. Ancak, akademisyenlik de dünyanın en zor mesleklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu meslekte öğrenciliğiniz bitmiyor. Daima kendinizi güncel tutmanız, çalışmanız, çabalamanız, zaman zaman mücadeleler vermeniz gerekiyor. Akademisyen olup da eve iş getirmeyen yoktur sanıyorum. Yani, eve getirilen işler hiç bitmiyor. Aslında, akademisyenlik ciddi fedakarlıklar gerektiren bir meslektir ve bu yönüyle anneliğe benzemektedir. Annelik ve akademisyenlik her ne kadar fedakarlıklar gerektiren zorlu yollar olsa da, aslında birbirini besleyen pozisyonlar olduğunu da söyleyebilirim.

Akademik kariyerleri çocuk sonrası kesintiye uğrayan anneler olduğu gibi uğramayan anneler bulunuyor. Hangi grupta olacağımız konusunda bireysel özelliklerin ve çevresel desteğin de devreye girdiğini düşünüyorum. Çocuk sahibi olmayı kariyerine engel olacak diye düşünen akademisyen anneler için rahatlıkla

söyleyebilirim ki, her ne kadar anne olmak akademisyen olmaya ve akademik yolda ilerlemeye engelmış gibi görünse de, işin aslın pek de öyle değildir. Anne olduğunuzda zamanınızı pratik şekilde daha iyi yönetmeye, daha etkin kullanmaya başlıyorsunuz. Böylece hem kariyerinizde hem de çocukla geçen zamanlarınızda daha başarılı ve mutlu oluyorsunuz. Anne olmak, daha disiplinli çalışabilmenizi sağlıyor ve kapasitemizin farkettiğimizden daha fazla olduğunu anlayabiliyoruz. Okumalarım sırasında, bu fikrimi bir araştırma sonucunun da desteklediğini gördüm. Bu araştırma (Belkıs, 2016) sonuçlarına bakıldığında annelik pratiğinin özellikle doğumdan sonraki ilk üç yıl için kadın akademisyenlerin yaşamına ve akademik faaliyetlerine dikkat dağınıklığı, odaklanamama, yorgunluk, uykusuzluk, kaygı gibi etkilerle yansıdığı görülmüş. Buna karşılık kadın akademisyenler, anneliğin çoklu düşünme ve organizasyon kabiliyetini geliştirdiğine de değinmişler. Akademisyen anneliğin en güzel kazanımlarından biri ise, öğren-

cilerimizle olan iletişimimizdir. Annelik duygusu sizde yer edince, öğrencilerinize karşı daha anlayışlı ve toleranslı olabiliyorsunuz. Onlara daha şefkatli ve sevgi dolu bakabiliyorsunuz. Kendi çocuğunuzu inşa ederken, öğrencilerinizin de inşasına katkılarınızın olduğunun daha da farkında oluyorsunuz. Bir gün kızıma bir yakınımız büyüyünce ne olmak istediğini sormuştum. “Üniversitede öğretmen olmak istiyorum” diye cevap verdi. Kendi çocuğumuz dahil, o kadar çok gence örnek model oluyoruz ki, kızımın cevabı beni içten içe mutlu etmişti. Akademisyen bir anne olmanın en özel yanlarından biri de bu sanıyorum. Anneliğinizi ve bilim insanı yönünüzü örnek alan pek çok bireyle karşılaşıyorsunuz.

Ancak, tüm çalışan annelerin olduğu gibi akademisyen annelerin de risk altında bulunduğu bir durum var, “Süper Kadın Sendromu”. Bu sendroma yakalanan kadınlar bir yandan işyerinde daha iyi bir kariyere ulaşmak için yoğun çaba sarf edip, aynı zamanda evlerindeki tüm ihtiyaçları eksiksiz bir şekilde karşılayan,

çok iyi bir eş ve anne olmak için yoğun çaba sarf eden kadınlardır. Bu kadınlar zaman içerisinde aile ve sosyal çevreden gelen beklentileri karşılamaya çalışırken kendilerini ihmal etmekte ve ruhsal problemler oluşabilmektedir. Temelinde mükemmeliyetçiliğin olduğu bu sendromda kadının agresif davranışları, hırçınlık, en iyiyi yapma isteği, öfkelenme, depresyon, anksiyete (kaygı) bozukluğu, panik atak, obsesif kompulsif bozukluk (takıntı) gibi psikolojik sorunlar beraberinde gelebilmektedir.

Akademisyen anne olmak bazen zor olsa da, annelik dünyanın en güzel duygusu olduğundan her şeye göğüs gererek mutlu oluyoruz ve bir yandan da mesleğimizle güçlüyoruz. Annelik ve akademisyenlik arasındaki en mutlu dengeyi, sorumluluklarımızı paylaşarak ve gerektiğinde yardım isteyerek, kendimize vakit ayırarak, mükemmel olmak zorunda hissetmeyip, kendi sınırlarımızı keşfederek ve hedeflerimizi gerçekçi şekilde önümüze koyarak kurabiliriz.

YAPILAN SÖYLEŞİLER

“
BİR KONU
BİR KONUK”

Moderatör : Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM (KADMER Müdürü)
Konuk: Av. Ali BAKIM
Konu: Kadına Şiddet ve Hukuk

INSTAGRAM CANLI YAYIN
@evrakatalbakim @ibrahimyildirim.96995238

17 Eylül 2020 - Perşembe Saat: 20:30

“
BİR KONU
BİR KONUK”

1 Ekim 2020 - Perşembe Saat: 20:30

Moderatör : Betül KAPLAN
Konuk: Esra YIĞIT - Hemşire / Psikolog
Konu: Sağlık Mesleğinde Kadın Olmak

INSTAGRAM CANLI YAYIN
@esra_yigit_me @betul_dsk

“
BİR KONU
BİR KONUK”

12 Kasım 2020 - Perşembe Saat: 20:30

Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE
Konuk: Esin ÇELEMLER - Mimar
Konu: İnşaat Sektöründe Kadın Olmak

INSTAGRAM CANLI YAYIN
@esincelemler @tulayyenice

“
BİR KONU
BİR KONUK”

Kadın
Girişimci Olmak

Zeynep ÖZGÜNER
Hesap Kurulumu, İmlenme - İktisat
İşleme Bölümü Dr. Öğr. Üyesi
Moderatör

Emine DUMAN
Çiğdem
Konuk

15 Ocak 2021 | Saat: 20.30

Online Platform : ZOOM
Meeting ID: 914 8362 4339

EKİP

Kadmer Müdürü
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

Müdür Yardımcısı
Dr. Öğretim Üyesi Zeynep KÖSE
Dr. Öğretim Üyesi Zeynep ÖZGÜNER

Yönetim Kurulu Üyesi
Dr. Öğretim Üyesi Eda DİNERİ
Öğr. Gör. Betül KAPLAN
Uzman Sabiha DOĞAN
Dr. Öğretim Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE

Editör Kurulu
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM
Dr. Öğretim Üyesi Eda DİNERİ
Dr. Öğretim Üyesi Zeynep KÖSE

Grafik Tasarım
Bilge KONUR | Basın, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Müdürlüğü

Yayın Dil Editörü
Dr. Öğretim Üyesi Sakine HAKKOYMAZ

HASAN KALYONCU
ÜNİVERSİTESİ

kadMER

KADIN VE AİLE UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
PRACTICE AND RESEARCH CENTER OF WOMEN AND FAMILY

Hasan Kalyoncu Üniversitesi
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Tel:+90 342 211 80 80 (1327-1328) Fax:+90 342 211 80 81
Havalimanı Yolu Üzeri 8. Km 27410 Şahinbey/GAZİANTEP

kadmer.hku.edu.tr - kadmer@hku.edu.tr